

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ**

ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Δημιουργική Γραφή και Μαθηματικά στην Προσχολική
Εκπαίδευση: Δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής σχετικά με την
Απαρίθμηση.**

**Creative Writing and Mathematics in Preschool Education: Creative
Writing Activities Concerning Enumeration.**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΚΑΡΑΒΑΓΓΕΛΗ ΙΩΑΝΝΑ

ΑΕΜ: 2736

ΕΠΟΠΤΗΣ: ΚΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ

Β' ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΦΛΩΡΙΝΑ, ΜΑΙΟΣ 2017

Πίνακας περιεχομένων:

Εξώφυλλο.....	0
Πίνακας Περιεχομένων.....	1
Λίστα εικόνων.....	2
A. Ευχαριστίες.....	3
B. Περίληψη.....	4
Γ. Εισαγωγή.....	6
Δ. Κυρίως μέρος- Λογοτεχνία και νηπιαγωγείο (σχολείο).....	9
Δ.1. Η δημιουργικότητα.....	17
Δ.2. Ο δημιουργικός μαθητής.....	18
Δ.3. Δημιουργικότητα και εκπαίδευση.....	20
Δ.4. Ο δημιουργικός νηπιαγωγός.....	21
Δ.5. Η Δημιουργική γραφή στο πλαίσιο της εκπαίδευσης.....	22
Δ.6. Δημιουργική Γραφή στο Νηπιαγωγείο- ο ρόλος του εκπαιδευτικού.....	26
E. Από την επιστήμη στην διδασκαλία των μαθηματικών.....	31
E.1. Διδάσκοντας σε όλα τα παιδιά δίκαια μαθηματικά.....	37
E.2. Η μέθοδος της απαρίθμησης.....	42
E.3. Σύνδεση λογοτεχνίας και μαθηματικών.....	48
ΣΤ. Ερευνητική προσέγγιση-Δραστηριότητα.....	53
ΣΤ.1. Δραστηριότητα δημιουργικής γραφής σε παιδιά νηπιαγωγείου.....	54
ΣΤ.2. Δραστηριότητα απαρίθμησης σε παιδιά νηπιαγωγείου.....	56
Z. Σκοπός διδασκαλίας.....	59
Z.1. Αποτελέσματα-ανάλυση.....	60
Z.2. Συμπεράσματα-συζήτηση.....	62
Z.3. Παρατηρήσεις.....	63
Z.4. Περιορισμοί.....	64
Z.5. Μελλοντικές προτάσεις.....	65
H. Βιβλιογραφία.....	66
H.1. Παράρτημα.....	68

Λίστα εικόνων:

Εικόνα 1: βαζάκια πλοκής-κύβος πλοκής, σελ. 19

Εικόνα 2: διατήρηση του αριθμού, σελ. 37

A. Ευχαριστίες

Σε αυτό το σημείο για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας μου θα ήθελα να ευχαριστήσω ως α' βαθμολογητή τον κ. Τριαντάφυλλο Κωτόπουλο, Αναπληρωτή Καθηγητή Ελληνικής και Παιδικής Λογοτεχνίας στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας για την όλη συμβολή του και την καθοδήγησή του. Ακόμη, θα ηθέλα να ευχαριστήσω τον κ. Κωνσταντίνο Χρήστου, Επίκουρο Καθηγητή με γνωστικό αντικείμενο «Μαθηματικά και η Διδασκαλία τους» στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών της Παιδαγωγικής Σχολής Φλώρινας, ως β' βαθμολογητή της εργασίας μου, καθώς και τους αρμόδιους της βιβλιοθήκης της σχολής. Τέλος, ευχαριστώ ιδιαίτερα το νηπιαγωγείο Αγίας Άννας στην βόρεια Εύβοια για την άδεια που μου παραχώρησε να υλοποιήσω εκεί το ερευνητικό μέρος της εργασίας.

B. Περίληψη

Ελληγικά:

Η συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία αναφέρεται σε δύο ζητήματα: στη δημιουργική γραφή και στα μαθηματικά. Δύο έννοιες που φαινομενικά έχουν αρκετές διαφορές και αποκλίνουν αρκετά η μία από την άλλη μα είναι και οι δύο τόσο ενδιαφέρουσες για μελέτη στο χώρο της εκπαίδευσης. Αρχικά ως κυρίαρχη έννοια τονίζεται η λογοτεχνία στο νηπιαγωγείο. Στη συνέχεια, η δημιουργική γραφή στο πλαίσιο της εκπαίδευσης παίρνει πρωταγωνιστικό ρόλο. Τονίζεται ο ρόλος του εκπαιδευτικού, η σημασία του στην όλη διαδικασία της λογοτεχνίας και κατ' επέκταση της δημιουργικής γραφής. Το ερευνητικό κομμάτι της δημιουργικής γραφής σχετίζεται με μία δραστηριότητα μέσα από την οποία αναδεικνύονται ο αυθορμητισμός, η φαντασία και η εξερεύνηση. Δεύτερο σημαντικό κεφάλαιο της εργασίας είναι ο τομέας των μαθηματικών στην προσχολική ηλικία με την μέθοδο της απαρίθμησης. Αποτελεί θεωρητικό αλλά και ερευνητικό κομμάτι της εργασίας. Η ερευνητική προσέγγιση και των δύο θεμάτων αφορά μία συγκεκριμένη δραστηριότητα δημιουργικής γραφής και απαρίθμησης με τα αποτελέσματα - συμπεράσματα της που πραγματοποιήθηκε σε ένα νηπιαγωγείο της Βόρειας Εύβοιας. Η εργασία επιδιώκει να αναδείξει τις διαφορές αλλά και τις ομοιότητες των δύο κλάδων. Κλείνοντας, αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο οι δύο αυτές δραστηριότητες συνδυάζονται, περικλείοντας και τους δύο επιστημονικούς χώρους σε έναν ενιαίο καταγράφοντας τα συμπεράσματα και τα αποτελέσματα τους.

Λέξεις κλειδιά: λογοτεχνία, δημιουργική γραφή, ρόλος εκπαιδευτικού, απαρίθμηση, δραστηριότητα απαρίθμησης.

Αγγλικό:

Summary

This thesis deals with two themes. Creative writing and mathematics. Two concepts that seemingly have many differences and they are divergent enough from each other but are both so interesting to study in education. Initially the basic concepts emphasize in the literature in kindergarten. Then creative writing in education takes a leading role. The role of education, the importance of the whole process of literature and the extension of creative writing is emphasized. The research topic of creative writing is associated with the emerge spontaneity, imagination and exploration. Second important part of the thesis is the field of mathematics in preschool age with the method of counting. The research approach both issues concern a creative writing activity and counting the results - conclusions held in a kindergarten in northern Evia. This work highlights the differences and similarities between the two sectors, literature and mathematics. In closing, it is examined the way in which these two activities combined, including both scientific areas demonstrating the conclusions and results.

Keywords: literature, creative writing, role training, enumeration, enumeration activity.

Γ. Εισαγωγή

Η επιλογή του θέματος προέκυψε από την ανάγκη της συγγραφέως να αναδείξει τον τρόπο με τον οποίο οι κλάδοι Λογοτεχνίας και Μαθηματικών, παρά τις διαφορές τους σαν θεματολογίες, συμπίπτουν μεταξύ τους στον χώρο της προσχολικής ηλικίας. Πιο συγκεκριμένα, το θέμα με το οποίο η εργασία ασχολείται είναι η Δημιουργική Γραφή και οι δραστηριότητες μαθηματικών σε παιδιά προσχολικής ηλικίας με την μέθοδο της απαρίθμησης. Χαρακτηριστικά στο πρώτο κεφάλαιο, αναφέρεται η λογοτεχνία στο νηπιαγωγείο ως γενικότερος όρος και το πώς αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο αυτό με δημιουργικό τρόπο, κάνοντας τα παιδιά να εκφράζονται ελεύθερα στη λογοτεχνία. Η γλωσσική αγωγή στο νηπιαγωγείο αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κομμάτια της αγωγής των παιδιών. Ειδικότερα, ο προφορικός λόγος συμβολίζει ένα «εργαλείο» το οποίο η νηπιαγωγός οφείλει να κατέχει άρτια έτσι ώστε να μεταλαμπαδεύσει αυτή την ιδιότητα και στα παιδιά. Με τη γλώσσα τα παιδιά αναπαριστούν τον κόσμο γύρω τους και την χρησιμοποιούν ως μέσο επικοινωνίας. Στην προσχολική περίοδο εκτός από την κοινωνική, ψυχο-πνευματική, συναισθηματική και γνωστική ανάπτυξη των νηπίων, αναπτύσσεται και ο προφορικός λόγος. (Βακάλη & Ζωγράφου-Τσαντάκη & Κωτόπουλος (2013)).

Η δημιουργική γραφή στο πλαίσιο της εκπαίδευσης κάνει την είσοδό της στα ελληνικά σχολεία εδώ και μία δεκαετία. Ως μία ειδική παιδαγωγική εφαρμογή, δεν επηρεάζεται από την ψηφιοποίηση του βιβλίου. Στο αντίστοιχο κεφάλαιο, παρατίθενται τα μέρη όπου διδάσκεται η δημιουργική γραφή στην τυπική εκπαίδευση. Επιπροσθέτως, ο ρόλος του εκπαιδευτικού, είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τον συντονισμό και την γενικότερη οργάνωση του νηπίου. Είναι αυτός που ενθαρρύνει τις συζητήσεις ανάμεσα στα παιδιά μεταξύ τους, αλλά και στα παιδιά με τον εκπαιδευτικό. Είναι αυτός που δουλεύει εξατομικευμένα με κάθε παιδί ξεχωριστά, μαθαίνοντάς το να σέβεται όταν κάποιος άλλος έχει το λόγο. Εκτός από την ανάπτυξη του προφορικού λόγου των παιδιών, ο εκπαιδευτικός είναι αρμόδιος και για την ανάπτυξη της αφηγηματικής ικανότητάς τους. (Βακάλη & Ζωγράφου-Τσαντάκη & Κωτόπουλος (2013)).

Αυτό που θα κάνει τα παιδιά να διαχωρίσουν τον προφορικό με τον γραπτό λόγο είναι ο τρόπος με τον οποίο θα διαβάσει ο νηπιαγωγός ένα παραμύθι- εικονογραφημένο βιβλίο και κατά πόσο παραστατικές θα είναι οι κινήσεις του, προκειμένου τα παιδιά να το κατανοήσουν και να μην βαρεθούν. Ο εκπαιδευτικός αποτελεί τον διαμεσολαβητή ανάμεσα στο παιδί και το Λογοτεχνικό κείμενο.

Στα ακόλουθα κεφάλαια της εργασίας αυτής, τονίζεται ένας άλλος σημαντικός τομέας της εκπαίδευσης, ο τομέας των Μαθηματικών. Μέσα από αυτά επιδιώκεται η ανάδειξη των μαθηματικών ως επιστήμη αλλά και η διδασκαλία τους με το πέρασμα του χρόνου. Αναφέρονται βασικές απόψεις σχετικά με τον αριθμό, αντίθετες όμως μεταξύ τους, από τον Piaget με την σπουδαιότητα των λογικών διαδικασιών στην ανάπτυξη των εννοιών και δεξιοτήτων του παιδιού και από την άλλη η έννοια του αριθμού στο παιδί που αναπτύσσεται μέσω της απόκτησης διαφόρων ποσοτικών δεξιοτήτων. Την άποψη αυτή ενστερνίζεται ένας μεγάλος αριθμός ερευνητών.

Στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων και ειδικότερα των νηπίων η χρήση των μαθηματικών είναι συνεχόμενη. Πολλές φορές στο νηπιαγωγείο χρησιμοποιούνται έννοιες και μαθηματικοί κανόνες από τα ίδια τα παιδιά χωρίς να το καταλαβαίνουν. Τα μαθηματικά αποτελούν κομμάτι της ζωής όλων των ανθρώπων και είναι ένας τρόπος μέσα από τον οποίο το άτομο μαθαίνει να υπολογίζει, να απαριθμεί, να προσθέτει, να αφαιρεί κ.α κάνοντας τη ζωή του πολύ πιο εύκολη. Σε σχέση με τα παλιά χρόνια ο τρόπος διδασκαλίας των μαθηματικών έχει αλλάξει. Στις μέρες μας τα παιδιά μαθαίνουν από πολύ νωρίς έννοιες κάνοντας τες πράξη.

Στα μαθηματικά υπάρχουν διάφορες μέθοδοι σύμφωνα με τις οποίες ασχολούνται και με κάτι διαφορετικό σχετικά με αυτόν τον επιστημονικό κλάδο. Πιο συγκεκριμένα, η εργασία αυτή ασχολείται με τη μέθοδο της απαρίθμησης στην προσχολική ηλικία. Στη μέθοδο αυτή, κάθε λέξη-αριθμός αναφέρεται σε μία οντότητα. Οι λέξεις-αριθμοί αποδίδονται σε οντότητες με τη διαδικασία της απαρίθμησης και δεν περιγράφουν κάποιο χαρακτηριστικό αυτών των οντοτήτων. Η απαρίθμηση μπορεί να αναλυθεί σε επιμέρους δραστηριότητες. Η ικανότητα αυτή λοιπόν της απαρίθμησης εμφανίζεται στο παιδί από πολύ νωρίς και παίρνοντας ερεθίσματα από το εξωτερικό του περιβάλλον ενισχύεται. Παρακάτω θα δούμε τις πέντε θεμελιώδεις αρχές των Gelman και Gallistel για μια επιτυχή πραγματοποίηση της απαρίθμησης.

Η μέθοδος της απαρίθμησης αναδεικνύεται στην συγκεκριμένη πτυχιακή όχι μόνο σε θεωρητικό πλαίσιο αλλά και σε ερευνητικό. Με μια δραστηριότητα απαρίθμησης που πραγματοποιήθηκε σε ένα νηπιαγωγείο της Βόρειας Εύβοιας η συγγραφέας κατέληξε σε συμπεράσματα σχετικά με αυτό το θέμα. Ο σκοπός της διδασκαλίας της δραστηριότητας αναγράφεται παρακάτω και αναδεικνύεται όχι μόνο ο σκοπός της αλλά και ο στόχος της. Αναφέρονται οι αντιδράσεις των παιδιών, οι απόψεις τους σχετικά με αυτό και τα αποτελέσματα-συμπεράσματα της έρευνας αυτής.

Κλείνοντας, η εργασία δομείται ως εξής: το κεφάλαιο Δ' μέχρι και το Δ.6 περιλαμβάνει την επιστήμη της Λογοτεχνίας στο χώρο της προσχολικής εκπαίδευσης. Ακόμη αναφέρεται ως κυρίαρχο θέμα της πτυχιακής η δημιουργική γραφή και το πώς αυτή εντάσσεται στο νηπιαγωγείο με την μορφή δραστηριότητας, αλλά και ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην προσχολική εκπαίδευση. Από το κεφάλαιο Ε' μέχρι και το κεφάλαιο Ε.3 το θέμα μετατοπίζεται από την Λογοτεχνία σε ένα τελείως αντίθετο επιστημονικό θέμα αυτό των Μαθηματικών και πιο συγκεκριμένα της απαρίθμησης.

Ακολούθως, στα επόμενα κεφάλαια (ΣΤ'..) περιγράφεται η επιστημονική προσέγγιση με την υλοποίηση μιας δραστηριότητας δημιουργικής γραφής και μιας δραστηριότητας απαρίθμησης σε παιδιά προσχολικής ηλικίας με φυσικά τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας, τα συμπεράσματά της και τέλος, την βιβλιογραφία.

Δ. Κυρίως μέρος -Λογοτεχνία και Νηπιαγωγείο (Σχολείο)

Η λογοτεχνία στο Νηπιαγωγείο αποτελεί ένα σημαντικό κεφάλαιο για την πορεία και την πνευματική εξέλιξη του παιδιού. Είναι ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στην νηπιαγωγό και το παιδί. Προκειμένου το παιδί να λάβει θετικά ερεθίσματα από τον εκπαιδευτικό είναι απαραίτητο να υπάρχει μία σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ των δύο.

Το γεγονός ότι το νήπιο δεν γνωρίζει να γράφει και να διαβάζει δίνει στον εκπαιδευτικό τη βαρύτητα να ανταποκρίνεται σε δύο διαφορετικά είδη κοινού, τον ακροατή και τον θεατή, δηλαδή το παιδί. Όσο τα παιδιά έρχονται σε επαφή με την Λογοτεχνία στο Νηπιαγωγείο τόσο περισσότερο λαμβάνουν ερεθίσματα για το περιβάλλον γύρω τους και τη ζωή, χρήσιμα ώστε να πορευτούν και να τα εξελίξουν μετέπειτα. Με την λογοτεχνία ο εκπαιδευτικός θέτει ως στόχο να αποκτήσουν τα παιδιά μία παραπάνω συναίσθηση και ευαισθησία και στη συνέχεια την γνώση. Αυτό συνήθως μπορεί να γίνει με την νηπιαγωγό σε ρόλο «ηθοποιού» δίνοντας μία «παραστάση», δηλαδή με την κατάλληλη παραστατικότητα και τόνο φωνής-τρόπο κίνησης δίνει στα παιδιά το ερέθισμα να συμμετέχουν ενεργά με το νου στο βιβλίο που τους διαβάζει. Με τον τρόπο αυτό, ιδίως αν το βιβλίο που έχει επιλέξει είναι μεγάλο τα βοηθά να μην κουράζονται και να μένουν προσκολλημένα στις λέξεις. Έτσι εντείνεται η φαντασία τους μεταβαίνουν σε έναν κόσμο μαγικό, κάνουν όνειρα, οραματίζονται χαρακτήρες, πρόσωπα, μέρη. (Γκλιάου-Χριστοδούλου. Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής Π.Ι.)

Η νηπιακή ηλικία, αποτελεί την κατάλληλη ηλικία προκειμένου τα παιδιά να έρθουν κοντά με την παιδική λογοτεχνία. Είναι η περίοδος όπου όλα τα νήπια μαθαίνουν να γράφουν και να διαβάζουν παραμύθια. Ξεκινώντας από το όνομά τους μέχρι να μπορούν να ανταποκριθούν σε μία αρκετά δύσκολη λέξη ή ακόμα και πρόταση. Σε σχέση με το παρελθόν έχει παρατηρηθεί μία διαφορά. Λόγω στην εξέλιξη της τεχνολογίας και γενικότερα των διάφορων ερεθισμάτων που λαμβάνουν στις μέρες μας τα παιδιά, η ικανότητά τους να γράφουν και να διαβάζουν ξεκινά αρκετά νωρίτερα απ' ότι στο παρελθόν. Το γεγονός λοιπόν αυτής της αλλαγής είναι αρκετά ευχάριστο και σηματοδοτεί μία καλή ευκαιρία τα νήπια σήμερα να έρθουν ακόμα πιο κοντά με την παιδική λογοτεχνία. Γι' αυτό είναι αναγκαίο το νηπιαγωγείο να χρησιμοποιήσει όλα τα μέσα του ώστε να φέρει ακόμα πιο κοντά τα παιδιά με τον κόσμο της δημιουργίας και της ανακάλυψης. Στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο, παρατηρείται πως η παιδική λογοτεχνία έχει ενταχθεί σε σημαντικό βαθμό και η θέση της είναι πολύ σπουδαία. Μέσα από τα ερεθίσματα που λαμβάνει το παιδί από το οικογενειακό του περιβάλλον έρχεται κοντά με τα λογοτεχνικά βιβλία και εμπλουτίζει τις γνώσεις του. Με τον τρόπο αυτό το παιδί αποκτά θετική στάση απέναντι στα βιβλία και στην όρεξη για μάθηση γενικότερα. Όταν ένα παιδί δεν δέχεται από το περιβάλλον του σωστά ερεθίσματα είτε αυτά αφορούν τη σχέση του με τα βιβλία, είτε με το θέατρο, τις τέχνες, αλλά και τη διαγωγή του γενικότερα, τότε οι περισσότερες πιθανότητες που έχει για την ολοκλήρωση της προσωπικότητάς του ως άνθρωπος, είναι αρνητικές. (Γκλιάου-Χριστοδούλου. Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής Π.Ι.)

Η νηπιαγωγός αποτελεί την δια-μεσολαβήτρια ανάμεσα στο παιδί και στο μήνυμα που θέλει να περάσει. Οφείλει να δημιουργεί καταστάσεις μέσα από τις οποίες το νήπιο να μπορεί να εκφραστεί και να αποτυπώσει τις καθημερινές του εμπειρίες. Μόνο αν τα παιδιά έχουν την δυνατότητα να αφηγούνται τις εμπειρίες τους θα εξοικειωθούν με το λόγο, ενισχύοντας έτσι της φαντασία τους και την δημιουργικότητά τους. Το παιδί μέσα από το νηπιαγωγείο αλλά ακόμα και από το σπίτι έρχεται σε επαφή με διάφορα είδη λογοτεχνικών κειμένων όπως μικρές ιστορίες, παραμύθια. Ο εκπαιδευτικός επινοεί πολλούς τρόπους προκειμένου να κρατήσει ζωντανό το ενδιαφέρον των παιδιών, όπως η σωστή ανάδειξη του εξωφύλλου του παραμυθιού και η περιγραφή του.

Με την κατάλληλη συζήτηση η νηπιαγωγός θέτει ενδιαφέροντα ερωτήματα και κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον των παιδιών. Ακόμη, τους δείχνει τις εικόνες, τις συζητούν και όταν διαβάσει κοιτά τα παιδιά και με το δάχτυλό της δείχνει την κάθε σειρά που διαβάσει. Ιδιαίτερα με τα παραμύθια τα παιδιά έρχονται σε επαφή με τον κόσμο του βιβλίου και μυεί την φαντασία τους. Εμπλουτίζουν το λεξιλόγιο τους, φτιάχνουν με τη φαντασία τους μοναδικά πράγματα. (Γκλιάου-Χριστοδούλου. Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής Π.Ι.)

Τα παιδιά προκειμένου να ενισχύσουν την δημιουργική τους σκέψη και φαντασία μπορούν να ασχοληθούν και με άλλους τομείς στο νηπιαγωγείο. Ένας από αυτούς είναι το κουκλοθέατρο, η δραματοποίηση ακόμα και η απλή ζωγραφική. Μέσα από τη ζωγραφική τα παιδιά αποτυπώνουν σκέψεις και εκφράζουν την ψυχή τους. Μέσα από την ζωγραφική μπορεί ένας εκπαιδευτικός να καταλάβει την κρυφή γλώσσα των παιδιών. Ακόμη, μπορεί ο εκπαιδευτικός μαζί με τα παιδιά να μετατρέψει ένα παραμύθι σε ποίημα, να αλλάξουν τους ρόλους των ηρώων του παραμυθιού. Έτσι γίνεται μία εποικοδομητική συζήτηση γύρω από το θέμα αυτό και όλοι ανταλλάσσουν τις απόψεις τους, ακούγονται γνώμες, τα παιδιά μαθαίνουν να συμφωνούν αλλά και να διαφωνούν και αντιλαμβάνονται πως κάθε προσωπικότητα είναι ξεχωριστή και ο κάθε άνθρωπος αποτελεί μία οντότητα με διαφορετικά χαρακτηριστικά, αλλά μοναδικά. . (Γκλιάου-Χριστοδούλου Νικολέττα. Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής Π.Ι. Λογοτεχνία και διαθεματική προσέγγιση στο νηπιαγωγείο: νέος τρόπος προώθησης της δημιουργικότητας των παιδιών).

Η Λογοτεχνία στο χώρο του Νηπιαγωγείου από τα παλιά χρόνια μέχρι και σήμερα εντασσόταν στον τομέα της γλώσσας. Το γεγονός ότι στις μέρες μας τα λογοτεχνικά κείμενα συνδέονται με διάφορες τέχνες όπως: ζωγραφική, θέατρο και μουσική, είναι μία καλή ευκαιρία προκειμένου να διευρυνθεί περισσότερο. Με την απλή παρουσίαση ενός βιβλίου από ένα νήπιο ή ακόμα και από την ανάγνωση ενός λογοτεχνικού βιβλίου από την νηπιαγωγό, μπορεί πολύ εύκολα και δημιουργικά να προκύψει το λεγόμενο project, μέσα από το οποίο θα δημιουργηθούν πολλές δραστηριότητες που θα κινήσουν την φαντασία των παιδιών. (Γκλιάου-Χριστοδούλου. Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής Π.Ι.)

Ο εκπαιδευτικός θέτει ως πρωταρχικό στόχο μέσα από αυτό, την ανάδυση της απόλαυσης των παιδιών, την ενίσχυση της δημιουργικότητάς τους και ως επόμενο στόχο με την αξιοποίηση του κειμένου που πραγματεύεται τη δεδομένη στιγμή, να διερευνήσει άλλους παιδαγωγικούς και μαθησιακούς στόχους. Αυτό βέβαια συμβαίνει ανάλογα με το κείμενο που επιλέγει ο εκπαιδευτικός να αποδώσει στα παιδιά και ο τρόπος που θα το αφηγηθεί. Υπάρχουν πολλά λογοτεχνικά βιβλία όπου δεν παρέχουν τόσες δυνατότητες στα παιδιά για φαντασία και δημιουργική σκέψη-έκφραση. Απ' την άλλη, υπάρχουν λογοτεχνικά βιβλία που δίνουν τη δυνατότητα στα παιδιά για δημιουργική έκφραση περιέχοντας και άλλους επιστημονικούς κλάδους μέσα από

διαθεματικές προσεγγίσεις. Τα παιδιά έτσι έρχονται σε επαφή και με άλλες γνώσεις-δεξιότητες από διάφορες μαθησιακές περιοχές όπως: παιδί και γλώσσα, παιδί και μαθηματικά, παιδί και φυσικό περιβάλλον. (Γκλιάου-Χριστοδούλου. Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής Π.Ι.)

Τα παιδιά μέσα από τα παραμύθια γεννούν πολλά ερωτηματικά. Αποτελεί ένα τρόπο διδασκαλίας μέσα από τον οποίο η προσέγγιση των διαφόρων θεμάτων γίνεται με τρόπο δημιουργικό. Μέσα από ένα λογοτεχνικό κείμενο, πέρα από τους στόχους που θέτει ο εκπαιδευτικός και τους οποίους προσπαθεί να υλοποιήσει, προκύπτουν συζητήσεις και προβληματισμοί τους οποίους δεν έχει προβλέψει. Καθίσταται αναγκαία η κατάλληλη επιλογή του λογοτεχνικού βιβλίου από τον εκπαιδευτικό ώστε να παρέχει στα παιδιά την λογοτεχνικότητα και την επιστημονική γνώση. Ακόμη και η εμφάνιση του βιβλίου, δηλαδή το πόσο ελκυστικό είναι, κερδίζει τα παιδιά και τους δίνει το έναυσμα για διερεύνηση στον κόσμο αυτού του βιβλίου και στην περαιτέρω γνώση και ανάπτυξη μιας δραστηριότητας.

Υπάρχουν ορισμένοι ενδεδειγμένοι τρόποι με τους οποίους ο εκπαιδευτικός αφηγείται ένα παραμύθι. Αυτοί είναι: 1) η απευθείας ανάγνωση, σχολιασμός, διατύπωση ερωτήσεων-προβληματισμών, οι οποίες ταυτίζονται με διάφορες μαθησιακές περιοχές και δεν επικεντρώνονται μόνο σε μία. 2) ο έμμεσος τρόπος, σύμφωνα με τον οποίο ο εκπαιδευτικός είτε φέρνει τα παιδιά αντιμέτωπα με το πρόβλημα, είτε με συζήτηση τα παιδιά περιγράφουν τις εμπειρίες από την καθημερινότητά τους και γίνεται έτσι ένας γόνιμος διάλογος με δημιουργικότητα και εκφραστικότητα. Ακόμη, με την επίδειξη μίας εικόνας από το παραμύθι με τους βασικούς του ήρωες δημιουργεί στα παιδιά την αίσθηση της φαντασίας και εφευρετικότητας για το τί ακολουθεί, ποια μπορεί να είναι η συνέχεια του παραμυθιού, αλλά και τί τέλος μπορεί αυτό να έχει. Τα παιδιά έτσι διατυπώνουν προβληματισμούς και θέτουν πολύ ενδιαφέρουσες ερωτήσεις προς συζήτηση δημιουργώντας μέσα στην τάξη ένα κλίμα πολυφωνίας και διαφορετικότητας των απόψεων. (Γκλιάου-Χριστοδούλου. Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής Π.Ι.)

Η γλώσσα είναι το κυρίαρχο μέσο με το οποίο η νηπιαγωγός και τα παιδιά μπορούν να προσεγγίσουν ένα θέμα. Με τον προφορικό λόγο τα νήπια αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους, εκφράζουν απορίες, θέτουν ερωτήματα, περιγράφουν, επικοινωνούν μεταξύ τους και γενικότερα εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους. Όσον αφορά το γραπτό λόγο με τον οποίο έρχονται σε επαφή στο νηπιαγωγείο, (μπορεί και νωρίτερα μερικά παιδιά ανάλογα τα οικογενειακά ερεθίσματα που λαμβάνουν), έρχονται σε επαφή με διάφορα είδη κειμένων, δημιουργώντας έτσι με τη βοήθεια της νηπιαγωγού επιστολές και προσκλήσεις. Επιπροσθέτως, με την ανάγνωση ενός παραμυθιού το θέμα μπορεί να μετατοπιστεί από τις απλές απορίες ή κάποια γλωσσική δραστηριότητα στην επίσκεψη της τάξης ενός αρμόδιου για το θέμα που πραγματεύεται το βιβλίο, δίνοντας πολλές

χρήσιμες πληροφορίες στα παιδιά. Για παράδειγμα, αν το βιβλίο αναφέρει για αστυνομία, ή πυροσβεστική, ή κάτι σχετικό με την ιατρική, μπορεί η νηπιαγωγός σε συνεννόηση με τον κατάλληλο φορέα, να διοργανώσει μία εκδήλωση ενημέρωσης για τα παιδιά για το αντίστοιχο επάγγελμα. Αυτό θα επιτευχθεί μέσα από την δημιουργία μίας πρόσκλησης από την νηπιαγωγό και τα παιδιά προς το ανάλογο πρόσωπο. Η δημιουργία μιας πρόσκλησης για έναν αστυνομικό για παράδειγμα, το ύφος που θα χρησιμοποιηθεί, οι ερωτήσεις που θα του γίνουν όταν έρθει, πέρα από τους σκοπούς της Γλώσσας, πραγματοποιεί και την επίλυση των αποριών των παιδιών σχετικά με το επάγγελμα του αστυνομικού και επιπλέον μαθαίνουν την χρησιμότητά του, την αξία του και την δυσκολία του. (Γκλιάου-Χριστοδούλου, Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής Π.Ι.)

Παραπάνω, αναφέρεται η τέχνη και η σχέση που απέκτησε με την λογοτεχνία στις μέρες μας (μουσική, θέατρο). Σχετικά με αυτό, «ένα κείμενο μπορεί να προκαλέσει τη δημιουργικότητα και τη φαντασία των παιδιών με την έκφραση ιδεών, σκέψεων, συναισθημάτων, βιωμάτων και την αποτελεσματική μη λεκτική επικοινωνία με τους γύρω τους.» (Γκλιάου- Χριστοδούλου, Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής Π.Ι.). Τα παιδιά μπορούν να ζωγραφίσουν, να σχεδιάσουν, να υποδυθούν τους ήρωες μιας ιστορίας, να ανταλλάξουν ρόλους, να δραματοποιήσουν, να παίξουν κουκλοθέατρο ή να οργανώσουν ένα θεατρικό έργο. Όσον αφορά τη μουσική, με τη βοήθεια των μελών του σώματός τους μπορούν να παράγουν διάφορους ήχους χωρίς να χρησιμοποιούν κάποιο μουσικό όργανο. Επίσης, μπορούν να παράγουν ήχους χρησιμοποιώντας κάποια απλά υλικά, όπως είναι το νερό. Για παράδειγμα το θέμα του νερού, προσφέρει στα παιδιά προβληματισμούς όπως: που χρησιμοποιούμε νερό; Που μπορούμε να ακούσουμε τον ήχο του νερού κ.α. (Γκλιάου- Χριστοδούλου, Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής Π.Ι.).

Στο νηπιαγωγείο, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ασχοληθεί με διάφορες μαθησιακές περιοχές. Ωστόσο, η μαθησιακή περιοχή παιδί και ανθρωπογενές περιβάλλον μπορεί να προσφέρει στον νηπιαγωγό και τα παιδιά ένα ευρύ φάσμα από θεματολογίες και δραστηριότητες πλαισιώνοντας και άλλες μαθησιακές περιοχές. Αυτό που αρέσει περισσότερο στα παιδιά είναι οι δραστηριότητες να προκύπτουν από την πραγματικότητα και να είναι βιωματικές. Έτσι η δημιουργία από την νηπιαγωγό διάφορων βιωματικών δραστηριοτήτων και κυρίως εμπειρικών, είναι ό,τι καλύτερο για να ανακαλύψουν τα παιδιά όχι μόνο τον κόσμο των βιβλίων αλλά και όλη την ουσία την γνώσης. (Γκλιάου- Χριστοδούλου, Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής Π.Ι.).

Τα παιδιά μέσα από την Λογοτεχνία, κατανοούν και εφαρμόζουν πιο εύκολα τη γνώση, γίνονται πιο δημιουργικά και ευρηματικά. Η επαφή των παιδιών με ένα σχέδιο που προέκυψε μέσα από την ανάγνωση ενός παραμυθιού ή λογοτεχνικού βιβλίου αποδεικνύει πως η λογοτεχνία, εκτός από προσωπική απόλαυση και συναισθήματα ευαισθησίας που παρέχει στο άτομο προσφέρει και γνώσεις βασισμένες σε εμπειρίες και βιώματα. Η όλη διαδικασία ενεργοποιεί το παιδί, αποκτώντας θετική στάση για διάφορα κοινωνικά ζητήματα. Τα παιδιά αντιλαμβάνονται ότι η πραγματικότητα συνδέεται με τον μυθοπλαστικό κόσμο της λογοτεχνίας με τον πιο όμορφο και ευχάριστο τρόπο. Κλείνοντας, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, ο νηπιαγωγός αποτελεί τον διαμεσολαβητή ανάμεσα στο παιδί και το κείμενο. Είναι αυτός που οφείλει πρώτος να έχει κατανοήσει το κείμενο και να έχει νιώσει ο ίδιος την ομορφιά. Πως αλλιώς να

μεταλαμπαδεύσει τις γνώσεις του και τα ερεθίσματα αν δεν έχει λατρέψει ο ίδιος το κείμενο που πρόκειται να αφηγηθεί; Μόνο έτσι τα παιδιά θα βιώσουν πραγματικά την επαφή με το βιβλίο και θα γίνουν κοινωνοί της δημιουργικότητας και της εφευρετικότητας.

Δ.1. Δημιουργικότητα

Η δημιουργικότητα σύμφωνα με επιστήμονες σε όλο τον κόσμο είναι διαφορετική. Ο καθένας αποτυπώνει τη δική του άποψη σχετικά με αυτήν. Παρακάτω παρατίθενται ορισμένες από αυτές:

«Ο Storr(1991), δηλώνει πως η δημιουργικότητα αποτελεί ένα σύνολο ατομικών γνωρισμάτων και ικανοτήτων που δίνουν τη δυνατότητα στο άτομο να δημιουργήσει πρωτότυπα έργα και να φέρει στο φως κάτι νέο που δεν υπήρχε παλαιότερα.

Ο Taylor(1959), αναφέρει ότι η δημιουργικότητα είναι μια νοητική διαδικασία με αποτέλεσμα την παραγωγή νέων και χρήσιμων ιδεών για την επίλυση προβλημάτων.

Ο Maslow(1973), τονίζει ότι η δημιουργικότητα είναι μία προδιάθεση και εκδηλώνεται με την περιέργεια και την φαντασία.

Οι Mosston & Ashworth(1997), αναφέρουν ότι δημιουργικότητα είναι η ικανότητα να επινοείς κάτι καινούργιο με το να θέσεις σε ενέργεια μια συγκεκριμένη πνευματική σου λειτουργία για μια ορισμένη χρονική περίοδο» (από το παραδοσιακό στο δημιουργικό παιχνίδι, Αγγελική Α. Τσαπακίδου.)

Τα παιδιά από την πολύ μικρή ηλικία τους χρησιμοποιούν την έννοια της δημιουργικότητας σαν κάτι έμφυτο, αβίαστα και χωρίς κόπο. Η δημιουργικότητα υπάρχει σε όλους τους ανθρώπους, μικρούς και μεγάλους, με διαφορετικό τρόπο και ρυθμό. Άλλοι διαθέτουν την έννοια αυτή σε μεγάλο βαθμό και την υιοθετούν ως τρόπο ζωής και άλλοι σε μικρότερο βαθμό. Άλλοι πάλι σχεδόν καθόλου. Το μέγεθος της δημιουργικότητας λοιπόν εξαρτάται από την φύση του ανθρώπου (από το παραδοσιακό στο δημιουργικό παιχνίδι, Αγγελική Α. Τσαπακίδου.)

Δ.2.Ο δημιουργικός μαθητής

Ο εκπαιδευτικός αποτελεί πηγή έμπνευσης για τον μαθητή αλλά και το αντίστροφο. Είναι μία σχέση αμφίδρομη. Ο δημιουργικός μαθητής εκτός από τα ερεθίσματα που λαμβάνει από το οικογενειακό του περιβάλλον για να καταλήξει να έχει αυτό το θετικό αποτέλεσμα λαμβάνει πολύ όμορφα και χρήσιμα ερεθίσματα και από το σχολείο και τον ίδιο τον δάσκαλο. Παρακάτω παρατίθενται ορισμένα πλεονεκτήματα που αφορούν τους δημιουργικούς μαθητές στην εκπαίδευση αλλά και στο νηπιαγωγείο ειδικότερα. Έχοντας στη τάξη δημιουργικούς μαθητές αλλά και στο σπίτι δημιουργικά παιδιά τα πλεονέκτημα που αποκομίζουν από αυτό δάσκαλοι και γονείς είναι πολλά. Όμως τα οφέλη που αποκομίζει το παιδί είναι πολλά περισσότερα. Αρχικά, τα παιδιά αναπτύσσουν το λεξιλόγιό τους και ενθαρρύνεται η διαδικασία της μάθησης.

Επιπροσθέτως, εντείνεται η φαντασία και η δημιουργικότητά τους. Δεν υπάρχει σωστό και λάθος στις απαντήσεις των παιδιών, κάθε απάντηση είναι δεκτή. Σταματά η ανταγωνιστικότητα και το κάθε παιδί δουλεύει με τους δικούς του ρυθμούς χωρίς πίεση. Τέλος, μειώνεται η πιθανότητα σε περίπτωση κάποιας δυσκολίας τα παιδιά να εγκαταλείψουν την προσπάθεια. (από το παραδοσιακό στο δημιουργικό παιχνίδι, Αγγελική Α. Τσαπακίδου.)

Σύμφωνα με τον Taylor(1989), η δημιουργικότητα παρουσιάζεται σε πέντε διαφορετικά επίπεδα. α)η εκφραστική δημιουργικότητα, β)η παραγωγική δημιουργικότητα, γ)η εφευρετική δημιουργικότητα, δ)η πρωτότυπη δημιουργικότητα, ε)η καινοτόμος δημιουργικότητα. Όταν ένα παιδί κατακτήσει μέχρι και το τρίτο επίπεδο τότε μπορεί να αποκαλεστεί δημιουργικό παιδί. Για την ενίσχυση της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο σημαντικό ρόλο παίζουν πολύ παράγοντες. Ένας από τους σημαντικότερους είναι το οικογενειακό περιβάλλον του παιδιού και τα ερεθίσματα που αυτό λαμβάνει. Επίσης τα κίνητρα που θέτει ο γονέας αλλά και ο εκπαιδευτικός μπορούν να παρακινήσουν αλλά και να αποθαρρύνουν το παιδί στη όλη διαδικασία. (από το παραδοσιακό στο δημιουργικό παιχνίδι, Αγγελική Α. Τσαπακίδου.)

Η έννοια της δημιουργικότητας αποτελεί ένα δύσκολο κομμάτι προς μελέτη. Όχι μόνο ως όρος αλλά ως ουσία, καθώς είναι πολύ δύσκολο να αξιολογηθεί και να ερμηνευτεί. Ο Torrance(1989), προκειμένου να αξιολογήσει τη δημιουργική σκέψη, δημιούργησε διάφορα τεστ τα οποία στη συνέχεια εφάρμοσε στα σχολεία. Δημιούργησε τρεις ομάδες ερωτήσεων με λέξεις, με ήχους, με εικόνες και λέξεις. Σκοπός αυτού του τεστ είναι τα παιδιά να βρουν τρόπους με τους οποίους ένα γλωσσικό παιχνίδι μπορεί να βελτιωθεί, καταγράφοντας ασυνήθιστες χρήσεις γνωστών αντικειμένων αλλά και να κάνουν τις αντίστοιχες ερωτήσεις. Στο τεστ δημιουργικής σκέψης με ήχους και λέξεις χρησιμοποίησε δίσκους και μαγνητοταινίες, όπου με αυτές παράγονται στα παιδιά λέξεις και συνδέονται ηχητικά με ένα αντικείμενο και τα παιδιά προσπαθούν να ερμηνεύσουν τον ήχο (από το παραδοσιακό στο δημιουργικό παιχνίδι, Αγγελική Α. Τσαπακίδου.)

Δ.3. Δημιουργικότητα και εκπαίδευση

Ο ρόλος της εκπαίδευσης είναι πολύ σπουδαίος για την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών. Είναι χρέος όλων των σχολείων να προάγουν την δημιουργικότητα και να αφήνουν τα παιδιά να ανακαλύψουν όλες τις πτυχές τους. Τα παλιότερα χρόνια οι εκπαιδευτικοί σε όλες τις βαθμίδες ακολουθούσαν αυστηρά όλο το τυποποιημένο πλαίσιο της εκπαίδευσης. Σήμερα τα πράγματα έχουν βελτιωθεί κατά πολύ. Στις μέρες μας οι εκπαιδευτικοί προσπαθούν να απαλλαχθούν από αυτό το αυστηρά τυποποιημένο σύστημα της γνώσης και προσπαθούν να αφήσουν τα παιδιά περισσότερο ελεύθερα προς έκφραση. Αναζητούν με λίγα λόγια καινοτόμες διαδικασίες προώθησης της γνώσης. Σκοπός του σχολείου στο μέλλον είναι η διερεύνηση των παιδιών και ο αναστοχασμός για το πώς αποκτιέται η γνώση και όχι να τους δίνεται έτοιμη στερώντας τους το δικαίωμα για ανακάλυψη, δημιουργία και φαντασία. Ο δάσκαλος είναι αυτός

που ξυπνά στο μαθητή όλες τις ανησυχίες και τα ενδιαφέροντα προς διερεύνηση. Σκοπός κάθε δασκάλου αλλά και της εκπαίδευσης γενικότερα είναι η δημιουργία ελεύθερων πνευματικά πολιτών, απαλλαγμένοι από πνευματικούς φραγμούς και δημοκρατικών πολιτών. Ο νηπιαγωγός είναι αυτός που δημιουργεί την κατάλληλη ατμόσφαιρα για δημιουργική σκέψη και φαντασία μέσα στο νηπιαγωγείο και ενθαρρύνει την ανάπτυξη των αισθήσεων. Άλλωστε, μία καλή πρώτη επαφή με τη μάθηση, τη δημιουργικότητα και γενικότερα τα βιβλία αλλά με τον σωστό τρόπο, όπως υποστηρίζει και το Φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα, δημιουργεί έξυπνους μαθητές, με δημιουργική σκέψη, θετική στάση απέναντι στη γνώση-σχολείο και κριτική ικανότητα απαλλαγμένοι από τα δεσμά της τυποποιημένης γνώσης (από το παραδοσιακό στο δημιουργικό παιχνίδι, Αγγελική Α. Τσαπακίδου.)

Δ.4. Ο δημιουργικός νηπιαγωγός

Ο νηπιαγωγός μέσα στην τάξη οφείλει να ακολουθεί ορισμένους κανόνες δεοντολογίας μέσα από τους οποίους θα προάγεται η εύρυθμη λειτουργία της τάξης, αλλά και η επικοινωνία του με τα παιδιά. Παρακάτω αναφέρονται ορισμένες προτάσεις σχετικά με τον δημιουργικό νηπιαγωγό.

Αρχικά, ένας δημιουργικός νηπιαγωγός οφείλει να ακούει πρόθυμα όλες τις ιδέες των παιδιών, να μην απορρίπτει καμία και να μην κατακρίνει καμία. Επίσης, είναι υποχρεωμένος να δέχεται όλες τις απρόσμενες ερωτήσεις που συνηθίζουν να θέτουν τα παιδιά χωρίς αντιρρήσεις. Να δίνει τη δυνατότητα ενεργητικής συμμετοχής σε όλα τα παιδιά και να δημιουργεί μια ζεστή ατμόσφαιρα επικοινωνίας. Ο εκπαιδευτικός είναι αναγκαίο να υποστηρίζει κάθε προσωπική εργασία κάθε μαθητή. Να δίνει τη δυνατότητα να αποφασίσουν με τι θέλουν να ασχοληθούν τα παιδιά και να μην διατάζει και καθοδηγεί με λανθασμένο τρόπο και χωρίς την θέλησή τους. Ακόμη, να αποτρέπει συμπεριφορές ανταγωνισμού μέσα στην τάξη που δημιουργούν επιθετικά και εχθρικά

αισθήματα μεταξύ των παιδιών. Ο δημιουργικός νηπιαγωγός υποστηρίζει τα εσωτερικά κίνητρα των παιδιών και δεν τα αποθαρρύνει. Επίσης, οφείλει να δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να παίζουν με διάφορα αντικείμενα την ώρα του ελεύθερου παιχνιδιού και να υπάρχει ποικιλία. Κλείνοντας, κάθε εκπαιδευτικός πρέπει να αξιολογεί την ενέργεια του παιδιού και όχι το άτομο που την εκτελεί. Να είναι αντικειμενικός, να δημιουργεί κλίμα εμπιστοσύνης, επικοινωνίας, αλληλοσεβασμού και αγάπης, να είναι με λίγα λόγια συνεργάτης και βοηθός του παιδιού (από το παραδοσιακό στο δημιουργικό παιχνίδι, Αγγελική Α. Τσαπακίδου.)

Δ.5. Η Δημιουργική γραφή στο πλαίσιο της εκπαίδευσης

Η Δημιουργική γραφή, εδώ και μία δεκαετία αναπτύσσεται όλο και περισσότερο. Σε παγκόσμιο επίπεδο αποτελεί γνωστικό αντικείμενο το οποίο μπορεί να διδαχθεί από τις πρώτες μέρες στο νηπιαγωγείο, μέχρι σε επίπεδο μεταπτυχιακό και διδακτορικό. Φυσικά, διαφέρει ο τρόπος με τον οποίο αυτό επιτυγχάνεται σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. «Η Δημιουργική γραφή είναι μετάφραση της αγγλικής φράσης “creative writing” και συνδέεται με τη διδασκαλία της λογοτεχνικής γραφής ή των διάφορων καλλιτεχνικών πρακτικών που στοχεύουν στην ανάκτηση ανάλογων συγγραφικών δεξιοτήτων» (Positive Health, 1998). Σκοπός της εκπαίδευσης γενικότερα, είναι η δημιουργία ελεύθερων και δημοκρατικών πολιτών, χρήσιμοι στην κοινωνία, με πνεύμα δικαιοσύνης και εν συνείδησης, με ευαισθησίες προς όλα τα κοινωνικά φλέγοντα ζητήματα και απαλλαγμένοι από προκαταλήψεις που στέκονται εμπόδιο στην εξέλιξη της κοινωνίας. Δυστυχώς, η δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος δεν δίνει την δυνατότητα στα παιδιά να αναπτύξουν όλες τις πτυχές της φαντασίας και της δημιουργικότητάς τους. Το αυστηρά δομημένο Αναλυτικό Πρόγραμμα θέτει όρια στα παιδιά κάθε ηλικίας και σε όλες τις βαθμίδες, προσθέτοντάς τους «παρωπίδες». Αυτό δεν συμβαίνει μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε άλλες χώρες της Ευρώπης και

παγκοσμίως (Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο, 5-7 Οκτωβρίου 2012. Δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο. Κοτρωνίδου Δέσποινα, Εκπαιδευτικός ΠΕ60).

Σύμφωνα με Προεδρικά Διατάγματα Π.Ε και Δ.Ε και Νομοσχέδια σχετικά με τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας αρχικά ακυρώνουν την αυτονομία της λογοτεχνίας ως επιστημονικό κλάδο λόγω στην πρωταγωνιστική θέση που έχει λάβει εδώ και αιώνες η διδασκαλία της γλώσσας. Επιπροσθέτως, οι μη δίκαιοι σκοποί που θέτουν ορισμένοι προς χειραγώγηση και εκμετάλλευση του περιεχομένου της. Τέλος, λόγω των παραπάνω υπάρχει στο συγκεκριμένο μάθημα μία ασάφεια όσον αφορά τους διδακτικούς στόχους του μαθήματος (Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο, 5-7 Οκτωβρίου 2012. Δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο. Κοτρωνίδου Δέσποινα, Εκπαιδευτικός ΠΕ60).

Η δημιουργική γραφή είναι «η τέχνη του γράφειν», η οποία κάνει την πρώτη εμφάνισή της στις αρχές του 20^{ου} αιώνα στην Αμερική. Η δημιουργική γραφή είναι μία διαδικασία. Μία διαδικασία μέσα από την οποία το άτομο κοινωνικοποιείται, επικοινωνεί σωστά, μαθαίνει την λογοτεχνία και στο τέλος λυτρώνεται. Είναι ένα είδος γραφής που απαλλάσσει το άτομο από την τυπική διαδικασία της γραφής, σχολικής και ακαδημαϊκής. Δίνει τη δυνατότητα στο άτομο για πνευματική και ψυχική ανάταση και δημιουργία. Μέσα από την δημιουργική γραφή (creative writing) αναπτύσσονται οι συγγραφικές δεξιότητες των διδασκόμενων. Ωθεί το παιδί να λειτουργεί ως συγγραφέας, αποτυπώνοντας τις σκέψεις και τα συναισθήματά του («Η δημιουργική γραφή στο σχολείο» Σαραφίδου Κατερίνα).

Μια μεγάλη κατηγορία της Λογοτεχνίας είναι η ποίηση. Στις σχολικές τάξεις απουσιάζει ο τρόπος με τον οποίο η ποίηση λειτουργεί ως εναρκτήριο λάκτισμα για την ανάπτυξη της φαντασίας και της δημιουργικότητας των παιδιών προσχολικής και πρώτο-σχολικής ηλικίας. Η ελλιπής διδακτική προσέγγιση στα σχολεία στερεί τη δυνατότητα από τα παιδιά να δουν τη Λογοτεχνία με άλλο μάτι. Το εκπαιδευτικό σύστημα σε όλες τις βαθμίδες δεν δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να ανακαλύψουν τον κόσμο της λογοτεχνίας και της ποίησης από μέσα, ακριβώς όπως παίζουν με τα παιχνίδια τους ελεύθερα χωρίς υποδείξεις και περιορισμούς («Η δημιουργική γραφή στο σχολείο» Σαραφίδου Κατερίνα).

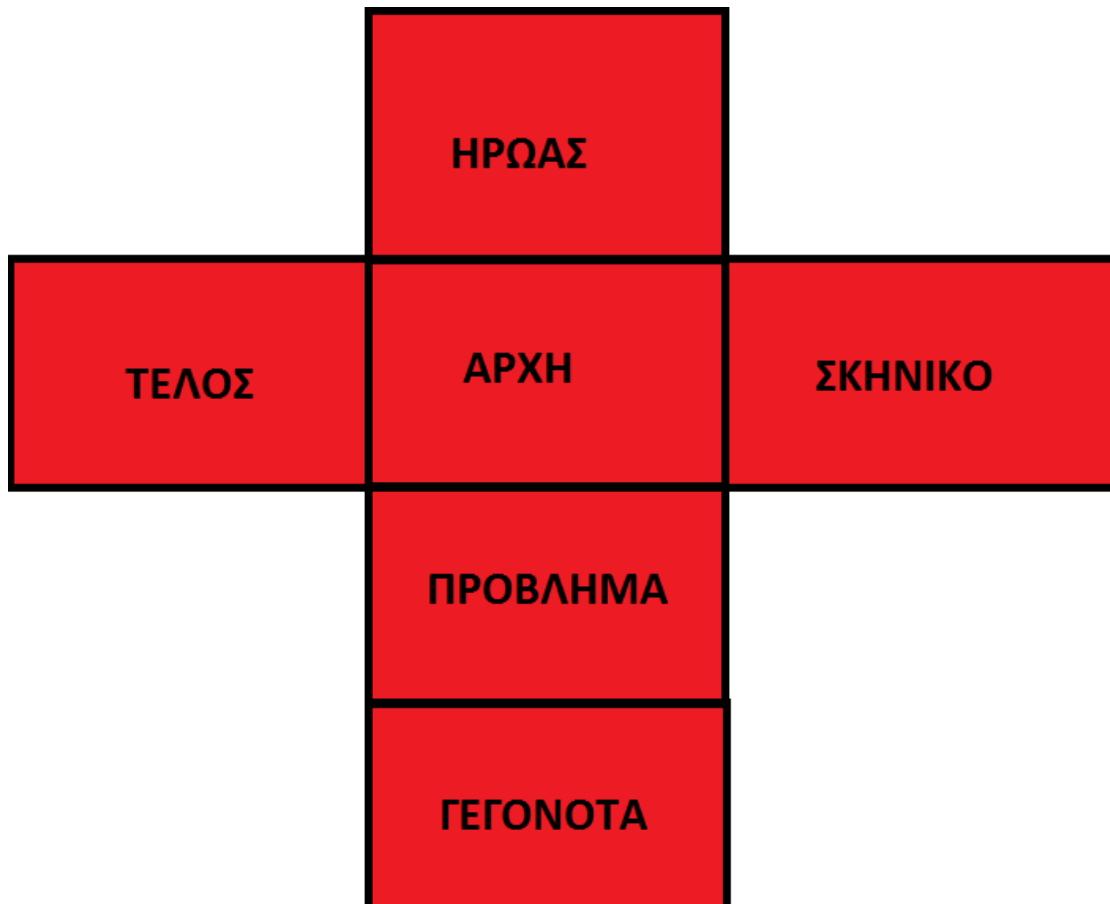
Σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, η ποίηση θα έπρεπε να αποτελεί μια διαδικασία μέσα από την οποία τα παιδιά να την απολαμβάνουν και να την αντιλαμβάνονται. Όμως, αυτό δεν συμβαίνει στην πραγματικότητα. Η ποίηση από τα παλιά χρόνια μέχρι και σήμερα είναι συνδεδεμένη με έναν αγώνα κατανόησης του νοήματός της. Τα παιδιά χωρίς να το θέλουν αναγκάζονται να «μπαίνουν» σε μία διαδικασία να ερμηνεύουν όσα διαβάζουν με έναν αστείρευτο κόπο χωρίς ίχνος ουσιαστικής απόλαυσης («Η δημιουργική γραφή στο σχολείο» Σαραφίδου Κατερίνα).

Κριτήρια επιλογής ποιημάτων:

Ένας τρόπος μέσα από τον οποίο ο εκπαιδευτικός διαλέγει ένα ποίημα είναι η αισθητική ποιότητα, όπου αποτελεί ένας από τους κυριότερους λόγους για την επιτυχία ενός ποιήματος μέσα στην τάξη. Το εξώφυλλο ενός ποιήματος ή παραμυθιού είναι αυτό πρωτίστως που κεντρίζει το ενδιαφέρον των παιδιών. Στην πορεία αφού σχολιαστεί το εξωτερικό «περιτύλιγμα» του βιβλίου, σειρά έχει το περιεχόμενό του. Οι εικόνες ακόμη, είναι αυτές που κρατούν πέρα από την υπόθεση και την θεματολογία τα παιδιά ενεργά στην όλη διαδικασία. Ο αφηγηματικός τρόπος και η παραστατικότητα συνεχίζουν να «απασχολούν» τα παιδιά καθ' όλη τη διάρκεια της ανάγνωσης. Τέλος, ο ρυθμός και το χιούμορ απελευθερώνουν τις σκέψεις των παιδιών, χαρίζοντάς τους ευελιξία στην σκέψη, χαλαρότητα, απόλαυση και φαντασία. Στην προσχολική ηλικία σκοπός της ποίησης είναι αρχικά να προσφέρει εμπειρίες στο παιδί, μέσα από ερωτήσεις που θέτει ο εκπαιδευτικός, καταγράφοντας όλες τις προτάσεις και απαντήσεις τους. Ο νηπιαγωγός οφείλει να κάνει τις εξής προτάσεις στα παιδιά: να παίζουν λεκτικά παιχνίδια με ομόηχες λέξεις, να περιγράψουν κάτι τα παιδιά σχετικά με το βιβλίο, να διασκεύασουν το ποίημα, να παίξουν με τη ρίμα, να δημιουργήσουν ποιήματα με τη βοήθεια του ρυθμού, να απαγγείλουν μέσα στην τάξη το ποίημα, να προσεγγίσουν το ποίημα με ερωτήσεις, να συνθέσουν Λίμερικ και Χαϊκού, τέλος να συγκεντρώσουν ποιήματα με μία θεματική ενότητα π.χ. η άνοιξη («Η δημιουργική γραφή στο σχολείο» Σαραφίδου Κατερίνα).

Δομή ιστορίας-αφήγησης:

Η δομή μίας ιστορίας-αφήγησης γίνεται με τον εξής τρόπο: ξεκινά ο εκπαιδευτικός μία ιστορία με δικές του εικόνες, τις οποίες τις έχει ετοιμάσει από το σπίτι. Έτσι δημιουργεί το δικό του παραμύθι με τίτλο, κείμενο, εικόνες. Επιπλέον το κάθε παιδί ζωγραφίζει από ένα αντικείμενο και έτσι δημιουργούν πάλι το δικό τους παραμύθι. Για την πλοκή ενός παραμυθιού υπάρχουν τα βαζάκια της πλοκής, ή αλλιώς κύβος της πλοκής. Αυτά περιέχουν:

Εικόνα 1

(«Η δημιουργική γραφή στο σχολείο» Σαραφίδου Κατερίνα).

Δ.6. Δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο- ο ρόλος του εκπαιδευτικού

Κυρίαρχο στοιχείο της δημιουργικής γραφής είναι ότι δεν υπάρχει σωστό και λάθος. Όλες οι σκέψεις, οι διατυπώσεις των παιδιών είναι σωστές. Ο εκπαιδευτικός έχει υποστηρικτικό ρόλο και ενθαρρυντικό στην έκφραση των παιδιών. Δεν βάζει όρια και φραγμούς. Η τυποποίηση και τα μη στη δημιουργική γραφή δεν εφαρμόζονται. Τα παιδιά εκφράζονται ελεύθερα, δημιουργούν, απελευθερώνουν τις σκέψεις τους και τις ικανότητές τους και μούνται στον κόσμο της φαντασίας και της δημιουργίας. Οι δραστηριότητες οφείλουν να έχουν ομαδικό χαρακτήρα γιατί έτσι τα παιδιά ανταλλάσσουν πληροφορίες και δεξιότητες (Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο, 5-7 Οκτωβρίου 2012. Δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο. Κοτρωνίδου Δέσποινα, Εκπαιδευτικός ΠΕ60)

Ο εκπαιδευτικός προκειμένου να μυήσει τα παιδιά στον κόσμο της δημιουργικής γραφής κατευθύνεται προς την παιδική ποίηση, η οποία αποτελεί μια καλή επιλογή και επιδρά στα παιδιά περισσότερο ηχητικά, ακουστικά και λιγότερο νοηματικά. Τα παιδιά έχουν μέσα τους την αγάπη για την ποίηση χωρίς να μπορούν να το αντιληφθούν αποτυπωμένη στο μυαλό τους. Λειτουργεί σαν μια «μαγική δύναμη» που τα απελευθερώνει να εκφραστούν. Πέρα από την γλωσσική ανάπτυξη του νηπίου, αναπτύσσεται και συναισθηματικά καθώς, ευαισθητοποιείται και αποκτά περισσότερες ευαισθησίες. Ενεργοποιούνται έτσι όλες οι αισθήσεις του (Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο, 5-7 Οκτωβρίου 2012. Δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο. Κοτρωνίδου Δέσποινα, Εκπαιδευτικός ΠΕ60)

Σύμφωνα με τον Τσουκόφσκι η παιδική λογοτεχνία πρέπει να έχει: εικονοπλασία δηλαδή, κάθε στροφή του ποιήματος να αναπαριστάνει μία εικόνα, δράση, δηλαδή πλούσια εναλλαγή εικόνων με έντονο ρυθμό. Ακόμη, περισσότερα ρήματα και λιγότερα επίθετα και οι στίχοι να είναι κατάλληλοι για παιχνίδι. Απαραίτητη είναι η εναλλαγή μέτρων με προτίμηση στο τροχαϊκό, αλλά και οι εύκολοι συνδυασμοί φωνηέντων και συμφώνων. Τέλος, κάθε στίχος πρέπει να αποτελεί ένα σημαντικό σύνολο. Το νόημα να βρίσκεται στις λέξεις που ομοιοκαταληκτούν, γιατί σε αυτές δίνουν νόημα τα παιδιά. (Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο, 5-7 Οκτωβρίου 2012. Δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο. Κοτρωνίδου Δέσποινα, Εκπαιδευτικός ΠΕ60).

Η ποίηση είναι η πρώτη πνευματική και αισθητική τροφή των παιδιών. Ξυπνά διάφορα αισθήματα στο παιδί. Εισέρχεται στη ζωή του από πολύ μικρή ηλικία και με την πάροδο του χρόνου αυξάνεται. Το παιδί αποκτά την αίσθηση της μουσικότητας και του ρυθμού και υιοθετεί εικόνες, ήχους, μελωδίες. Είναι αναγκαίο στο νηπιαγωγείο τα παιδιά να εξερευνήσουν το παιχνίδι αλλά και την γλώσσα. Με τον τρόπο αυτό διευρύνουν τη σκέψη τους, το λόγο τους και το λεξιλόγιό τους.

Το παιδί από τη φύση του διαθέτει αυθορμητισμό, φαντασία και δημιουργικότητα που μέσα από τη διαδικασία της δημιουργικής γραφής αναπτύσσεται όλο και περισσότερο. Ακόμη, διαθέτει μία έμφυτη τάση για συνεχόμενο παιχνίδι. Έτσι, μ' αυτόν τον τρόπο αντιμετωπίζει και τη γλώσσα σαν παιχνίδι. Ο Τσουκόφσκι χαρακτήρισε το παιδί από τα 2 έως τα 5 «γλωσσική ιδιοφυΐα». Επίσης αναφέρει ότι τα παιδιά, στην προσπάθειά τους να κατακτήσουν τη μητρική τους γλώσσα και να εκφράσουν τις γνώμες, ιδέες και ερωτήσεις που έχουν, κάνουν συνδυασμούς λέξεων και αναζητούν ομοιοκαταληξία. Η ομοιοκαταληξία διασκεδάζει, μαγεύει τα παιδιά και συνηθίζουν να την επαναλαμβάνουν. Ακόμη, τα παιδιά χρησιμοποιούν πολλά γλωσσικά τεχνάσματα και πειραματίζονται με ήχους. Παιδί και ποιητής βιώνουν τις λέξεις μ' έναν ιδιαίτερο τρόπο

(Κουλουμπή-Παπαπετροπούλου, 1988). Η αφήγηση στο νηπιαγωγείο πρέπει να είναι απλή, σύντομη, κατανοητή και ρυθμική για να προκαλεί στα παιδιά κίνηση και δράση. Τα παραπάνω προσφέρονται στα λαϊκά και δημοτικά ποιήματα, όπου το νήπιο γνωρίζει έτσι την παραδοσιακή ποίηση (Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο, 5-7 Οκτωβρίου 2012. Δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο. Κοτρωνίδου Δέσποινα, Εκπαιδευτικός ΠΕ60)

Ο εκπαιδευτικός οφείλει να προσφέρει στα παιδιά προσχολικής ηλικίας χιουμοριστική ποίηση και γενικότερα η αφήγηση του να είναι όσο πιο παραστατική γίνεται. Το γέλιο αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα για την ψυχολογία του παιδιού και έχει ευεργετικές ικανότητες για την κοινωνικοποίησή του. Με το χιούμορ το παιδί απαλλάσσεται από φοβίες και δισταγμούς που μπορεί να έχει από την συνδιαλλαγή του με τον κόσμο. Το χιούμορ εμπνέει αισιοδοξία στο παιδί και συντελεί στην ψυχοσωματική του υγεία. (Κανατσούλη, 1993).

Ο Tompkins (1982) αναφέρει το πόσο σημαντική είναι η δημιουργική γραφή για την ψυχική ανάπτυξη του παιδιού αλλά και την επικοινωνία του γενικότερα. Τονίζει επτά λόγους για τους οποίους τα παιδιά πρέπει να γράφουν τις δικές τους ιστορίες. 1) για την ενίσχυση της φαντασίας τους, 2) για διασκέδαση, 3) για τη διασαφήνιση της σκέψης τους, 4) για να μάθουν γραφή και ανάγνωση, 5) για προώθηση καλλιτεχνικής έκφρασης, 6) για την αναζήτηση της ταυτότητάς τους, 7) για την διερεύνηση των λειτουργιών και των αξιών της γραφής. (Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο, 5-7 Οκτωβρίου 2012. Δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο. Κοτρωνίδου Δέσποινα, Εκπαιδευτικός ΠΕ60)

Τα λεκτικά παιχνίδια ελκύουν τα παιδιά και είναι χρήσιμα για την καλλιέργεια του προφορικού λόγου και την ενίσχυση της αίσθησης του χιούμορ. Τα λαϊκά ολιγόστιχα ποιήματα, τα λιχνίσματα, τα παιχνιδόλεξα, οι γλωσσοδέτες, τα αινίγματα και τα λίμερικ, επειδή συνδέονται με το παιχνίδι, το τραγούδι και τη γλωσσική εξάσκηση είναι ιδανικά ποιητικά είδη για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας. (Αναγνωστόπουλος Β, 1998). Η συνάντηση του λογικού με το παράλογο, του πιθανού με το απίθανο εξάπτουν τη φαντασία των παιδιών καθώς παρατηρούν την έξυπνη και απροσδόκητη χρήση των λέξεων. Τα παιδιά μέσα από τους πειραματισμούς τους εξερευνούν και δαμάζουν τις λέξεις κάνοντας πρωτότυπες αποκλίσεις (Ροντάρι, 1994). (Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο, 5-7 Οκτωβρίου 2012. Δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο. Κοτρωνίδου Δέσποινα, Εκπαιδευτικός ΠΕ60)

Ο Freud (1956) υποστήριξε πως η λογοτεχνία, είναι για τον ποιητή συνέχεια και υποκατάστατο του παιχνιδιού της παιδικής ηλικίας. Και το παιδί αλλά και ο ποιητής πλάθουν με το μυαλό τους και την φαντασία τους έναν δικό τους μοναδικό κόσμο. Με τη δημιουργική γραφή το παιδί χρησιμοποιεί τη φαντασία του και συνθέτει

πληροφορίες αναπτύσσοντας έτσι πολλές ικανότητές του. Με τα μάτια ενός παιδιού η λογοτεχνία είναι ένα παιχνίδι. Ένα παιχνίδι μέσα από το οποίο ελεύθερα και αυθόρμητα το παιδί εκφράζεται, μοιράζεται ιδέες, τις αποτυπώνει, είναι ένα παιχνίδι με λέξεις (Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο, 5-7 Οκτωβρίου 2012. Δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο. Κοτρωνίδου Δέσποινα, Εκπαιδευτικός ΠΕ60)

«Η δημιουργική γραφή είναι πολύ διαδεδομένη στις ευρωπαϊκές χώρες. Στη Γαλλία, στην πόλη της Χάβρης από το 1988 η δημιουργική γραφή προωθείται με τη «Διαταγή της Γενικής Παιδείας». Πρόκειται για ένα «Δεκάημερο του Παιδιού» όπου όλα τα παιδιά, στα σχολεία, τις οργανώσεις, τα κέντρα αναψυχής, στο σπίτι, παντού, γράφουν ποιήματα. Τα ποιήματα αυτά τοιχοκολλώνται σε όλη την πόλη με τη συμβολή της δημοτικής αρχής (Μιράσγεξη, 2007). Στην Ελλάδα η δημιουργική γραφή αρχίζει να εμφανίζεται και να αναπτύσσεται ιδιαίτερα τα τελευταία κυρίως χρόνια» (Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο, 5-7 Οκτωβρίου 2012).

Ε. Από την επιστήμη στην διδασκαλία των μαθηματικών

Ο κόσμος των μαθηματικών είναι ένας κόσμος μέσα από τον οποίο ο άνθρωπος διευρύνει τους ορίζοντές του και κατ' επέκταση τη ζωή του. Ένας κόσμος χωρίς μαθηματικά είναι ένας κενός κόσμος χωρίς ουσία. Από τα πιο μικρά πράγματα γύρω μας, μέχρι και τα πιο μεγάλα, υπάρχουν παντού μαθηματικά. Αλλού σε μικρότερο και αλλού σε μεγαλύτερο βαθμό. Όλα τα παιδιά, από την προσχολική και πρώτο-σχολική ηλικία οφείλουν να αποκτούν μία πιο στενή σχέση με αυτά, προκειμένου να αποκτήσουν θετική στάση, η οποία θα τα ακολουθήσει σε όλη τους τη ζωή. Στις μέρες μας η επαφή των παιδιών με τα μαθηματικά γίνεται σε στενότερο βαθμό. Αυτό επιτυγχάνεται με την κατάλληλη συμβολή και καθοδήγηση των εκπαιδευτικών όντας σε ένα σύστημα απαρχαιωμένο και προσπαθώντας την εκσυγχρόνισή του, με διάφορες σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους.

Στο παρελθόν η διδασκαλία των μαθηματικών σε όλες τις βαθμίδες γινόταν με πιο αργούς ρυθμούς. Στη σημερινή όμως εποχή και πιο συγκεκριμένα τις τελευταίες δύο δεκαετίες παρατηρείται μία αργή αλλά σταθερή αλλαγή στην όλη διαδικασία. Από τα σχολικά εγχειρίδια, μέχρι τον τρόπο διδασκαλίας, παρατηρείται ένας διαφορετικός τρόπος προσέγγισης. Καταλυτικό ρόλο σε αυτό είχε το Εθνικό Συμβούλιο Διδασκόντων Μαθηματικών (National Council of Teachers of Mathematics-NTCM),

το οποίο αποτελείται από μαθηματικούς. Το γεγονός ότι στην Αμερική αλλά και σε άλλες χώρες οι μαθητές είχαν πολύ χαμηλά ποσοστά καλής επίδοσης, δημιούργησε την ανάγκη για περαιτέρω αλλαγές. Η κοινωνία της Αμερικής και των άλλων χωρών το χρειαζόταν. Με το Νομοσχέδιο No Child Left Behind (NCLB), υπάρχουν περισσότερες απαιτήσεις από την πολιτεία προς τους μαθητές και τους διδάσκοντες. Πιο συγκεκριμένα, η πολιτεία απαιτεί από τους εκπαιδευτικούς να κινηθούν προς άλλες κατευθύνσεις ωφέλιμες για τα παιδιά, αλλά και από τα παιδιά περισσότερη υπευθυνότητα και πίεση για καλύτερες επιδόσεις («Διδάσκοντας μαθηματικά στο νηπιαγωγείο» John A. Van de Walle).

Σύμφωνα με το NCTM, «Η μάθηση των μαθηματικών αυξάνεται στο μέγιστο βαθμό όταν οι εκπαιδευτικοί εστιάζουν στην μαθηματική σκέψη και λογική» (www.nctm.org). («Διδάσκοντας μαθηματικά στο νηπιαγωγείο» John A. Van de Walle).

Το γεγονός ότι συμβαίνουν στις μέρες μας αλλαγές με σκοπό το καλύτερο αποτελεί ένα πολύ ευχάριστο γεγονός. Όμως ο τρόπος με τον οποίο συμβαίνει, δηλαδή με το να γίνονται περισσότερες εξετάσεις στους μαθητές, με περισσότερη πίεση και άγχος για καλύτερα αποτελέσματα, δεν είναι η καλύτερη δυνατή λύση. Το 1989 το NCTM κυκλοφόρησε ένα σημαντικό έγγραφο σχετικά με επαναστατικές μεταρρυθμίσεις στον τομέα των μαθηματικών σε όλο τον κόσμο. Από τη στιγμή που δημοσίευσε τα Στάνταρ του Αναλυτικού Προγράμματος και της Αξιολόγησης των Σχολικών Μαθηματικών (Curriculum and Evaluation Standards for School Mathematics), ξεκίνησε η εποχή της μεταρρύθμισης. Ήταν το μοναδικό έγγραφο μέχρι σήμερα που δρομολόγησε τόσο μεγάλες αλλαγές στα μαθηματικά. Η «ιδέα» που παρουσίαζαν στο έγγραφο αυτό είχε να κάνει με τα μαθηματικά ως όραμα, που πρέπει να βλέπουν όλα τα παιδιά από μικρή ηλικία. Στον 21^ο αιώνα που βρισκόμαστε αν και έχουν γίνει πολλές προσπάθειες και αρκετά μεγάλες αλλαγές, το όραμα που προέβλεπε το NCTM δεν έχει υλοποιηθεί στο βαθμό που απαιτείται («Διδάσκοντας μαθηματικά στο νηπιαγωγείο» John A. Van de Walle).

Τα μαθηματικά ως επιστήμη:

«Τα μαθηματικά είναι η επιστήμη των προτύπων και της τάξης» (Everybody Counts, MSEB 1989). Αυτή η άποψη έρχεται σε αντίθεση με την καθιερωμένη άποψη της κοινωνίας, ότι τα μαθηματικά είναι μία επιστήμη με υπολογισμούς και κανόνες χωρίς αιτίες. Η επιστήμη των μαθηματικών είναι ένας τρόπος κατανόησης και αντίληψης των πραγμάτων γύρω μας, με λογική σειρά και κανονικότητα. Ξεκινά με μία κατάσταση η οποία στηρίζεται σε ένα πρόβλημα («Διδάσκοντας μαθηματικά στο νηπιαγωγείο» John A. Van de Walle).

Πίσω από κάθε πράξη υπάρχει πάντα μία λογική σειρά. Για παράδειγμα, αν προσθέσουμε το $6+7$ και το $4+9$ το αποτέλεσμα είναι το ίδιο. Αυτός ο τρόπος σκέψης πρέπει να υιοθετηθεί σε όλα τα μικρά παιδιά. Πρότυπο συναντάμε παντού γύρω μας. Δεν υπάρχει μόνο στα μαθηματικά. Μπορούμε να συναντήσουμε από τις φυσικές επιστήμες, το εμπόριο, μέχρι την τέχνη και την φύση. Το διαφορετικό που κάνουν τα μαθηματικά είναι ότι το κάνουν με πολλούς διαφορετικούς τρόπους, κάνοντας τη ζωή των ανθρώπων πολύ πιο εύκολη («Διδάσκοντας μαθηματικά στο νηπιαγωγείο» John A. Van de Walle).

Ρήματα που χρησιμοποιούνται στα Μαθηματικά:

Σύμφωνα με τις Αρχές και τα Πρότυπα (Principles and Standards), υπάρχουν πολλά ρήματα που χρησιμοποιούνται στη γλώσσα των μαθηματικών μετά τις μεταρρυθμίσεις που έγιναν. Μερικά από αυτά είναι τα ακόλουθα: εξερευνώ, αναπαριστώ, εξηγώ, διερευνώ, υποθέτω, επιλύω, δικαιολογώ, επαληθεύω, κατασκευάζω, ανακαλύπτω, διατυπώνω, χρησιμοποιώ, περιγράφω, αναπτύσσω, προβλέπω.

Στα παραδοσιακά μαθηματικά και στις παλιότερες τάξεις το λεξιλόγιο δεν ήταν ιδιαίτερα αναπτυγμένο. Οι μοναδικές λέξεις που χρησιμοποιούνταν περισσότερο ήταν «πρόσθεση», «αφαίρεση», «προπαίδεια», «εύρεση απαντήσεων», «εργασία». Μετά τις αλλαγές αυτές όμως το λεξιλόγιο εμπλουτίστηκε. Με τη χρήση των παραπάνω ρημάτων αναδεικνύεται η διαδικασία της κατανόησης και της αντίληψης. Με τη χρήση των παραπάνω ρημάτων τα παιδιά όλων των ηλικιών από παθητικοί δέκτες γίνονται ενεργητικοί μαθητές χωρίς να βαριούνται στιγμή. Τα μαθηματικά είναι μια επιστήμη με νόημα. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να δίνουν τον κατάλληλο χώρο και τρόπο στα παιδιά να αντιληφθούν το μέγεθος του νοήματος αυτού. Δεν υπάρχει πτυχή των μαθηματικών που τα παιδιά δεν μπορούν να μάθουν. Όλα τα παιδιά μπορούν να ανακαλύψουν αυτόν τον όμορφο κόσμο ανεξαιρέτως, αρκεί ο εκπαιδευτικός να τους δείξει το σωστό τρόπο για να ανακαλύψουν το νόημα.

Υπάρχουν έξι Αρχές και Πρότυπα στα Σχολικά Μαθηματικά, οι οποίες είναι ξεκάθαρες και οφείλουν να τηρούν οι διδάσκοντες. Αυτές είναι: η ισότητα, ή διδασκαλία, η αξιολόγηση, το αναλυτικό πρόγραμμα, η μάθηση και η τεχνολογία. Οι αρχές αυτές αναδεικνύουν πως πέρα από τους καθαυτούς στόχους των μαθηματικών γνώσεων, τα μαθηματικά συνδέονται και με άλλα επίπεδα και στοιχεία.

Αρχή της ισότητας: για όλους τους μαθητές υπάρχουν υψηλές προσδοκίες μετά τις εκπαιδευτικές αλλαγές που έγιναν. Γι' αυτό είναι απαραίτητη η σωστή και δίκαιη αντιμετώπιση όλων των παιδιών χωρίς διακρίσεις και προσωπικές τυχόν αντιπάθειες. Όλα τα παιδιά παγκοσμίως έχουν δικαίωμα στη γνώση και τη μόρφωση και επομένως πρέπει να τους παρέχεται η κατάλληλη υποστήριξη για να συνεχίσουν.

Αρχή του αναλυτικού προγράμματος: ένα αναλυτικό πρόγραμμα, οφείλει να είναι απλό και κατανοητό. Οι στόχοι του να είναι ξεκάθαροι απέναντι στα παιδιά αλλά και τη διδασκαλία των μαθηματικών. Πρέπει να υπάρχει συνοχή ανάμεσα στην απλή διδασκαλία των μαθηματικών αλλά και στη συνεργασία των παιδιών μεταξύ τους, βλέποντας τα μαθηματικά ως ενιαίο και αναπόσπαστο όλο και όχι σαν κάτι διαφορετικό.

Αρχή διδασκαλίας: οι γνώσεις που λαμβάνουν τα παιδιά στο σχολείο καθημερινά συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με τις εμπειρίες που τους δίνουν οι διδάσκοντες, όχι μόνο στον τομέα των μαθηματικών αλλά και σε όλους τους τομείς. Οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να κατανοούν τα μαθηματικά που διδάσκουν. Ακόμη, να λαμβάνουν υπόψιν όλες τις ικανότητες και τις ιδιαιτερότητες των παιδιών. Με λίγα λόγια, κάθε παιδί είναι

διαφορετικό και μαθαίνει με διαφορετικό τρόπο. Ο εκπαιδευτικός οφείλει να σέβεται τον τρόπο μάθησης των παιδιών.

Αρχή μάθησης: η γνώση των μαθηματικών πρέπει να γίνεται με κατανόηση από τη μεριά των παιδιών. Είναι αναγκαίο προκειμένου οι μαθητές να οικοδομήσουν μία νέα γνώση πάνω στην ήδη προ υπάρχουσα, να συμμετέχουν ενεργά σε αυτή μέσα από καθημερινές εμπειρίες. Μέσα από υποθέσεις, αξιολογήσεις και συλλογισμούς.

Αρχή αξιολόγησης: η διαδικασία της αξιολόγησης σύμφωνα με συγγραφείς, πρέπει να γίνεται για τα παιδιά και όχι απλώς να γίνεται στα παιδιά. Πρέπει να υπάρχει μια συνεχής ανατροφοδότηση και αλληλεπίδραση μεταξύ των παιδιών προκειμένου να κατανοήσουν όλες της έννοιές τους. Η αξιολόγηση βοηθά τους εκπαιδευτικούς να συλλέξουν πληροφορίες για τα παιδιά της τάξης τους και να μπορέσουν να αντιληφθούν τις γνώσεις που αυτά προσλαμβάνουν.

Αρχή τεχνολογίας: στις μέρες μας η τεχνολογία αναπτύσσεται όλο και περισσότερο. Έχουν ανακαλυφθεί εργαλεία που χωρίς αυτά στα μαθηματικά είναι αδύνατον τα παιδιά να εργαστούν. Με αριθμομηχανές και υπολογιστές, τα παιδιά ανακαλύπτουν μαθηματικές ιδέες και διευρύνουν σε βάθος τον κόσμο των μαθηματικών. Τέλος, επιτρέπει σε άτομα με ειδικές ανάγκες να έρθουν πιο κοντά με συλλογισμούς και έννοιες και να γίνουν οι ίδιοι ερευνητές προς ανακάλυψη της γνώσης των μαθηματικών με πιο εύκολο τρόπο.

Πέντε Πρότυπα Περιεχομένου:

- 1)Αριθμοί και πράξεις,
- 2)Άλγεβρα,
- 3)Γεωμετρία,
- 4)Μέτρηση,
- 5)Ανάλυση δεδομένων και πιθανότητες.

Πέντε Πρότυπα Διαδικασίας:

- 1)Επίλυση προβλημάτων,
- 2)Συλλογισμός και απόδειξη,
- 3)Επικοινωνία,
- 4)Συνδέσεις,
- 5)Αναπαραστάσεις.

Αυτά που οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αλλάξουν ώστε τα παιδιά να αναπτύξουν την μαθηματική ικανότητα είναι:

Να δέχονται τις σωστές απαντήσεις των παιδιών όταν αυτές επαληθεύονται και αποδεικνύονται μαθηματικά και να μην θεωρούν τον εαυτό τους αυθεντία. Ακόμη, να αποφεύγουν τη διαδικασία της απομνημόνευσης και της λεγόμενης «παπαγαλίας», καθώς με τον τρόπο αυτό έχει αποδειχθεί πως τα παιδιά δεν μαθαίνουν αλλά κωδικοποιημένα διαβάζουν χωρίς να αντιλαμβάνονται τί πραγματικά διαβάζουν με αποτέλεσμα μετά από λίγο καιρό να τα ξεχνούν και να μη μένει ουσιαστική γνώση. Τέλος, να αντιμετωπίζουν τα μαθηματικά σαν μία ιδέα που έχει εφαρμογή στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων συνδέοντάς τα με καθημερινά προβλήματα και όχι σαν ένα μεμονωμένο σύνολο.

(«Διδάσκοντας μαθηματικά στο νηπιαγωγείο» John A. Van de Walle).

E.1. Διδάσκοντας σε όλα τα παιδιά δίκαια μαθηματικά

Τα μαθηματικά είναι μία επιστήμη η οποία βοηθά τους ανθρώπους να αντιμετωπίζουν διάφορα προβλήματα, να κάνουν υπολογισμούς με έναν πιο εύκολο και πρακτικό τρόπο. Τα μαθηματικά είναι ένας τρόπος ζωής. Όλα τα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία πρέπει να μυούνται στον κόσμο των μαθηματικών και να αποκτούν θετική στάση προς αυτά. Η εκπαίδευση γενικότερα πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό στόχο κάθε κράτους προκειμένου οι απόγονοί του να προοδεύσουν την κάθε κοινωνία. Γι' αυτό, σύμφωνα με το NCTM, κάθε παιδί ανεξαιρέτως είναι αναγκαίο να έχει πρόσβαση σε όλα τα εκπαιδευτικά προγράμματα. Πιο συγκεκριμένα, δεν πρέπει να αποτελεί εμπόδιο κανένα πρόβλημα που ενδέχεται να αντιμετωπίζει κάποιο παιδί. Όπως κάποια σωματική αναπηρία, το φύλο (κυρίως σε μη αναπτυγμένες χώρες), το κοινωνικό στάτους, η εθνικότητα. Όλοι οι άνθρωποι είμαστε τόσο διαφορετικοί, μα πάνω απ' όλα είμαστε όλοι ίσοι.

Κάθε χώρα είναι διαφορετική και αντιμετωπίζει τα δικά της προβλήματα. Μία χώρα στην οποία γίνεται πόλεμος για παράδειγμα, η εκπαίδευση ανήκει στην κατηγορία με τα τελευταία πράγματα που απασχολούν αυτόν τον λαό. Όταν οι πολίτες αυτοί δίνουν κυριολεκτικά μάχη για να κρατηθούν στη ζωή, χάνοντας καθημερινά δικά τους πρόσωπα, είναι ανούσιο να σκέφτονται την εκπαίδευση. Βλέποντας όμως πιο σφαιρικά το όλο θέμα, αντιλαμβάνεται κανείς πως τα παιδιά αυτού του τόπου με την κατάσταση που επικρατεί θα μείνουν αναλφάβητα για πολλά χρόνια. Ποιος πρέπει να νοιαστεί για αυτά τα παιδιά; Είμαι σίγουρη ότι τα περισσότερα θέλουν να πάνε σχολείο και να

μάθουν γράμματα. Όμως οι συγκυρίες δεν τους το επιτρέπουν καταδικάζοντάς τα στον αναλφαβητισμό («Διδάσκοντας μαθηματικά στο νηπιαγωγείο» John A. Van de Walle).

Ευθύνη όλων των εκπαιδευτικών αποτελεί η πραγματοποίηση του οράματος που αναφέρθηκε πιο πάνω σε όλα τα παιδιά. Τα πράγματα από το παρελθόν μέχρι σήμερα έχουν αλλάξει. Οι νέοι εκπαιδευτικοί γνωρίζουν περισσότερες διδακτικές στρατηγικές για την εκμάθηση των μαθηματικών. Μία στρατηγική για παράδειγμα μπορεί να λειτουργεί τέλεια σε κάποιο παιδί και ο εκπαιδευτικός να πιστεύει πως είναι η καλύτερη. Αυτή η αντίληψη είναι λανθασμένη. Ο σωστός και σύγχρονος εκπαιδευτικός προσεγγίζει όσες περισσότερες στρατηγικές μπορεί και καταγράφει την επίδραση τους στα παιδιά. Μια στρατηγική είναι αδύνατον να καλύπτει όλα τα παιδιά. Για ένα παιδί είναι τελείως αναποτελεσματική και για κάποιο άλλο είναι αποτελεσματική. Όλα αυτά ο εκπαιδευτικός πρέπει να τα λάβει πολύ σοβαρά υπόψιν προκειμένου να γίνεται λόγος για σωστή και δίκαιη μάθηση των μαθηματικών («Διδάσκοντας μαθηματικά στο νηπιαγωγείο» John A. Van de Walle).

Το γεγονός της διαφορετικότητας μέσα στην τάξη αποτελεί μεγάλη πρόκληση για τον δάσκαλο. Ιδιαίτερα στις μέρες μας που η οικονομική κατάσταση παγκοσμίως δεν είναι ιδιαίτερα καλή, η δυσκολία αυτή μεγαλώνει. Ο εκπαιδευτικός οφείλει να σταθεί ακέραιος απέναντι σε τέτοιες προκλήσεις. Να μην επηρεάζεται από οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες. Η παροχή ίσων ευκαιριών είναι το κλειδί για ένα καλύτερο μέλλον σε όλα τα παιδιά.

Εκτός από τα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα που πλήττουν πολλές χώρες, υπάρχουν και τα ατομικά-προσωπικά προβλήματα των παιδιών. Παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες, νοητικές αναπηρίες αντιμετωπίζουν τεράστια προβλήματα στο χώρο της εκπαίδευσης. Οι συνθήκες για αυτά, άρχισαν να καλυτερεύουν τα τελευταία χρόνια. Ειδικά οι απόψεις που επικρατούσαν για τα παιδιά αυτά ήταν ανήκουστες. Τα αντιμετωπίζαν σαν άρρωστα και «δαιμονισμένα».

Στη σημερινή εποχή όλα αυτά έχουν αλλάξει. Η κοινωνία έχει ενσωματώσει τα προβλήματα αυτά και στην εκπαίδευση αλλά και στην καθημερινή ζωή γενικότερα. Παρόλες τις αλλαγές που έχουν γίνει όμως τα παιδιά αυτά αντιμετωπίζουν ακόμα πολλά προβλήματα στο χώρο της εκπαίδευσης. Όχι από τους εκπαιδευτικούς, αλλά περισσότερο από τις κρατικές υλικοτεχνικές υποδομές. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί είναι άρτια εκπαιδευμένοι στο είδος τους και βοηθούν σε μεγάλο βαθμό τα παιδιά. Η αντιμετώπιση τους έχει αλλάξει ραγδαία. Ωστόσο η κοινωνία είναι αυτή που δεν στηρίζει την προσπάθεια αυτή στο έπακρον.

Ο εκπαιδευτικός οφείλει να δημιουργεί το απαραίτητο κλίμα στην τάξη όταν υπάρχουν παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες. Δεν αρκεί απλά να αποδεχτεί κανείς πως μέσα στην τάξη υπάρχει κάποιο παιδί με μαθησιακές δυσκολίες. Σύμφωνα με την Borasi(1994), όταν ένας εκπαιδευτικός έχει μέσα στην τάξη κάποιο παιδί με μαθησιακές δυσκολίες είναι αναγκαίο να γνωρίζει ότι: δεν είναι καθυστερημένο, ούτε βραδυμαθή. Οι μαθησιακές δυσκολίες αποτελούν μία αρκετά δύσκολη κατάσταση, δεν θεραπεύονται εύκολα και υπάρχει περίπτωση να μην θεραπευτούν και ποτέ. Ο δάσκαλος πρέπει να προσαρμόζει το πρόγραμμά του στις ανάγκες αυτών των παιδιών και να αντιλαμβάνεται την κατάστασή του. Τέλος, αν το πρόβλημα του παιδιού δεν έχει διαγνωστεί επισήμως από ειδικό δεν μπορεί ο εκπαιδευτικός να βγάλει αυθαίρετα τα δικά του συμπεράσματα για αυτό («Διδάσκοντας μαθηματικά στο νηπιαγωγείο» John A. Van de Walle).

Σύμφωνα με συγγραφείς του Adding It Up(NRC, 2001), αναφέρεται ότι τα παιδιά αισθάνονται καλύτερα μέσα στην τάξη όταν ο εκπαιδευτικός τηρεί τα ακόλουθα:

1)Η διαδικασία της κατανόησης της γνώσης συνδέεται με την οργάνωση της γνώσης γύρω από διάφορες εννοιολογικές ιδέες.

2)Η μάθηση βασίζεται σε αυτά που ξέρουν ήδη τα παιδιά.

3)Η άτυπη γνώση που έχουν τα παιδιά στα μαθηματικά θα πρέπει να εκμεταλλεύεται από τη διδασκαλία στα σχολεία («Διδάσκοντας μαθηματικά στο νηπιαγωγείο» John A. Van de Walle).

Για το παραδοσιακό εκπαιδευτικό μοντέλο, το παιδί με μαθησιακές δυσκολίες αντιμετωπίζεται ως μία παθητική οντότητα με κυρίαρχη προτεραιότητα την ανάπτυξη των δεξιοτήτων και λιγότερο της κατανόησης. Οι περιορισμένες ικανότητες δεν αλλάζουν τον τρόπο μάθησης των παιδιών, αλλά τον τρόπο που τα παιδιά βιώνουν την απόκτηση της γνώσης. Για παράδειγμα ένα παιδί με περιορισμένες ικανότητες στον γνωστικό τομέα μπορεί να μάθει ακριβώς με τον ίδιο τρόπο τη διαδικασία της αφαίρεσης με ένα παιδί χωρίς περιορισμούς. Η διαφορά είναι ότι το παιδί με περιορισμένες γνωστικές ικανότητες θα χρειαστεί περισσότερο χρόνο, επαναλήψεις, αλλά και απτά υλικά. Με λίγα λόγια, τα παιδιά έχουν τη διαφορά ότι μαθαίνουν με πιο αργούς ρυθμούς. Το γεγονός μίας αρκετά αναπτυγμένης τάξης μπορεί να σταθεί θετικός αλλά και αρνητικός παράγοντας για τα παιδιά με ιδιαιτερότητες. Θετικός γιατί καθίστανται ικανά να βοηθούν τους συμμαθητές τους, να συνεργαστούν όταν αυτά κουράζονται ή δυσκολεύονται ανταλλάσσοντας απόψεις και γνώμες. Απ' την άλλη μπορεί να σταθεί αρνητικός παράγοντας γιατί μια αρκετά γρήγορη στο σύνολό της τάξη, δυσκολεύει τα παιδιά με ιδιαιτερότητες να βαδίσουν στους συγκεκριμένους

ρυθμούς που αυτή ορίζει με αποτέλεσμα να μένουν πίσω («Διδάσκοντας μαθηματικά στο νηπιαγωγείο» John A. Van de Walle).

Αυτό που οφείλει ένας εκπαιδευτικός να κάνει στην αντιμετώπιση του παραπάνω προβλήματος μέσα στην τάξη είναι να αναμειγνύει τις ομάδες ανά τακτά διαστήματα όταν γίνεται μια εργασία-δραστηριότητα. Πιο συγκεκριμένα, να βάζει το παιδί με ιδιαιτερότητες μαζί με κάποιο άλλο παιδί χωρίς μαθησιακές δυσκολίες έτσι ώστε να αλληλοσυμπληρώνονται. Με αυτόν το τρόπο δίνει τη δυνατότητα με μαθησιακές δυσκολίες να κάνει τη διαδικασία της επανάληψης και μάθησης ταυτόχρονα. Τα υπόλοιπα παιδιά ωφελούνται στην προσπάθεια αυτή αφού έχουν τον ρόλο του επεξηγητή. Και οι δύο πλευρές κερδίζουν από κάτι πολύτιμο. Μα πάνω απ' όλα πέρα από το επίπεδο της γνώσης μαθαίνουν να γίνονται καλύτεροι άνθρωποι. Μαθαίνουν να εκτιμούν τις διαφορές που διαθέτουν ορισμένοι άνθρωποι και να εκτιμούν την προσπάθειά τους («Διδάσκοντας μαθηματικά στο νηπιαγωγείο» John A. Van de Walle).

Κλείνοντας, στόχος της δίκαιης διδασκαλίας των μαθηματικών αλλά και γενικότερα της εκπαίδευσης είναι η πρόσβαση όλων των παιδιών στα σημαντικά μαθηματικά. Ανισότητες υπήρχαν στο παρελθόν και θα συνεχίσουν και στο μέλλον. Σκοπός είναι να μειωθούν όσο περισσότερο γίνεται. Αυτό που χρειάζεται κάποιος για να αποκαλείται σωστός εκπαιδευτικός είναι να προσφέρει ευκαιρίες σε όλα τα παιδιά για γνώση απαλλαγμένος από οποιαδήποτε ιδιαιτερότητα ή αδυναμία. Δίκαιος εκπαιδευτικός είναι αυτός που χρησιμοποιεί ποικίλες στρατηγικές διδασκαλίας ενσωματωμένες στις ανάγκες όλων των παιδιών. Γεγονός αποτελεί ότι η δίκαιη διδασκαλία και οι ίσες ευκαιρίες για μάθηση των παιδιών μέσα στα πλαίσια που ορίζει το αναλυτικό πρόγραμμα δυστυχώς δεν αποτελούν πρωταρχικό στόχο από την κοινωνία στις μέρες μας («Διδάσκοντας μαθηματικά στο νηπιαγωγείο» John A. Van de Walle).

Ε.2. Η μέθοδος της απαρίθμησης

«Με τον όρο απαρίθμηση ή καταμέτρηση μιας συλλογής οντοτήτων ονομάζουμε την αντιστοίχιση ένα προς ένα των λέξεων-αριθμών της προφορικής ακολουθίας των φυσικών αριθμών $N = N - \{0\}$ με τα στοιχεία της συλλογής. Η τελευταία λέξη-αριθμός που αντιστοιχεί στο τελευταίο στοιχείο της συλλογής αναπαριστά το πλήθος ή τον πληθάρημο της συλλογής» (Περίπατος στη μάθηση της στοιχειώδους αριθμητικής, κεφ.2^ο διαδικασίες ποσοποίησης,απαρίθμησης,Χαράλαμπος Λεμονίδης).

Η μέθοδος της απαρίθμησης εμφανίζεται από μικρή ηλικία στο παιδί. Το πόσο εύκολα το παιδί θα εξοικειωθεί με τη διαδικασία αυτή οφείλεται σε εξωτερικούς παράγοντες, καθώς απαιτούν από το παιδί κάποιες επιπλέον δεξιότητες. Οι δεξιότητες που απαιτούνται από το παιδί και οι οποίες επηρεάζουν την εκτέλεση μιας απαρίθμησης είναι:

- 1) Το μέγεθος της συλλογής,
- 2) Η χωρική διάταξη των στοιχείων της,
- 3) Ο βαθμός της προσιτότητας των στοιχείων της.

Προκειμένου να αντιληφθούμε κατά πόσο τα παιδιά προσχολικής ηλικίας είναι ικανά να διαχωρίσουν ένα προς ένα, έγιναν ορισμένα πειράματα. Κάθε παιδί έπρεπε να αγγίξει μόνο μία φορά ένα στοιχείο της συλλογής που του δινόταν. Αν παρέλειπαν κάποιο ή το άγγιζαν δύο φορές τότε αυτό πιανόταν για λάθος. Το αποτέλεσμα ήταν το εξής: κάθε φορά που το μέγεθος συνόλου αυξανόταν τα παιδιά έκαναν περισσότερα λάθη. Επιπλέον, αυτό που δυσκόλευε τα παιδιά στο να διακρίνουν σωστά ήταν ο τρόπος διάταξης των αντικειμένων στο χώρο. Παρατηρήθηκε πως τα παιδιά μπερδεύονταν πολύ στην τυχαία διάταξη. Ενώ αντίθετα, στην γραμμική και όταν τα στοιχεία ήταν οργανωμένα σε κολώνες τα παιδιά διέκριναν πολύ εύκολα τα στοιχεία. Τέλος, η κατάδειξη του στοιχείου είναι αυτή που επηρεάζει τη διάκριση των στοιχείων από τα παιδιά. Αυτό επιτυγχάνεται είτε μέσω του ματιού είτε με το άγγιγμα του δακτύλου. Αυτό βέβαια εξαρτάται από το κάθε παιδί και με τον τρόπο που το

διευκολύνει. Αν και στις περισσότερες περιπτώσεις τα παιδιά απαριθμούν με το δάχτυλο γιατί διαφορετικά μπερδεύονται (Περίπατος στη μάθηση της στοιχειώδους αριθμητικής, κεφ.2^ο διαδικασίες ποσοποίησης,απαρίθμηση,Χαράλαμπος Λεμονίδης).

Οι Gelman και Gallistel (1978), ανέπτυξαν μία θεωρία σύμφωνα με την οποία τα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία είναι ικανά να αντιμετωπίζουν καταστάσεις απαρίθμησης. Αναφέρουν πέντε θεμελιώδεις αρχές, που τις χαρακτηρίζουν απαραίτητες για μια επιτυχή απαρίθμηση. Αυτές είναι οι ακόλουθες: (Περίπατος στη μάθηση της στοιχειώδους αριθμητικής, κεφ.2^ο διαδικασίες ποσοποίησης,απαρίθμηση,Χαράλαμπος Λεμονίδης).

1)Η αρχή της αντιστοιχίας ένα-προς-ένα: όπου κάθε στοιχείο μιάς συλλογής πρέπει να επονομάζεται από μια και μόνο λέξη-αριθμό,

2)Η αρχή της σταθερής ακολουθίας: όπου η ακολουθία των λέξεων-αριθμών πρέπει να είναι σταθερή σε κάθε απαρίθμηση,

3)Η αρχή της πληθικότητας: όπου η λέξη αριθμός που χρησιμοποιείται για να ονομάσει το τελευταίο στοιχείο μιας συλλογής αναπαριστά το συνολικό αριθμό των στοιχείων,

4)Η αρχή της αφαίρεσης: που επιτρέπει να ομαδοποιούμε σε μια συλλογή στοιχεία διαφορετικής φύσης με σκοπό να τα απαριθμούμε,

5)Η αρχή της ανεξαρτησίας της σειράς: όπου η σειρά με την οποία απαριθμούνται τα στοιχεία μιας συλλογής δεν επηρεάζει το αποτέλεσμα της απαρίθμησης, με την προϋπόθεση ότι τηρείται η αρχή του ένα προς ένα.

«Οι τρεις πρώτες αρχές διαπραγματεύονται τους κανόνες και τις διαδικασίες του τρόπου που γίνεται η απαρίθμηση ή το πώς απαριθμούμε. Η τέταρτη αρχή διαπραγματεύεται τον ορισμό των απαριθμήσιμων ή το τι απαριθμούμε. Η τελευταία αρχή περιέχει μια σύνθεση των χαρακτηριστικών των άλλων τεσσάρων αρχών» (Περίπατος στη μάθηση της στοιχειώδους αριθμητικής, κεφ.2^ο διαδικασίες ποσοποίησης,απαρίθμηση,Χαράλαμπος Λεμονίδης).

Πιο αναλυτικά, προκειμένου να πετύχει το παιδί την αρχή αντιστοιχίας ένα προς ένα πρέπει να συνδυάσει δύο διαδικασίες τον διαχωρισμό και την επονομασία ρυθμικά, δηλαδή να αρχίζουν μαζί και να τελειώνουν μαζί. Διαχωρισμός είναι το να μπορεί να διακρίνει τα στοιχεία σε δύο κατηγορίες. Επονομασία είναι να αντιστοιχεί κάθε στοιχείο με μία μόνο ονομασία την κάθε φορά.

Απαρίθμηση και πληθάρθρωμος:

Τα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία έρχονται σε επαφή με τα μαθηματικά και πιο συγκεκριμένα με την απαρίθμηση. Δείχνουν διάφορα αντικείμενα και αναφέρουν λέξεις-αριθμούς. Με την διαδικασία της επονομασίας γίνεται η απαρίθμηση οντοτήτων διασκορπισμένων μέσα στο χώρο. «Η επονομασία απομονώνει ένα ιδιαίτερο σημείο του χώρου και μια ιδιαίτερη στιγμή μέσα στο χρόνο. Αυτό δημιουργεί τις ενότητες «χρόνου-χώρου» που επιτρέπουν την αντιστοίχιση όρο με όρο μέσα στο χρόνο μεταξύ της επικέντρωσης και των ονομάτων των αριθμών που εκφωνούνται και μέσα στο χώρο μεταξύ των μετατοπίσεων αυτών που επονομάστηκαν και αυτών που πρόκειται να επονομαστούν» (Χαράλαμπος Λεμονίδης, περίπατος στη μάθηση της στοιχειώδους αριθμητικής).

Μόνο εάν καθεμία από αυτές τις αντιστοιχήσεις γίνεται με το σωστό τρόπο τότε η απαρίθμηση είναι επιτυχής. Τα μικρότερα παιδιά που ακόμη δεν έχουν πάει στο σχολείο είναι λογικό να κάνουν τέτοια λάθη καθώς δεν ακολουθούν καμία από αυτές τις αντιστοιχίες. Πολλές φορές τα μικρά παιδιά λένε μία λέξη-αριθμό χωρίς να δείξουν ένα αντικείμενο ή δείχνουν ένα αντικείμενο χωρίς να το ονομάσουν. Υπάρχουν και φορές βέβαια που κάποια παιδιά δείχνουν πολλές φορές το ίδιο αντικείμενο και ξεχνούν να δείξουν τα υπόλοιπα (Χαράλαμπος Λεμονίδης, περίπατος στη μάθηση της στοιχειώδους αριθμητικής).

Στην Αμερική έχει παρατηρηθεί πως τα μικρά παιδιά δεν μπερδεύονται στη μέθοδο της απαρίθμησης και πως έχουν πολύ αναπτυγμένες ικανότητες. Βέβαια, όσο μεγαλώνει το μήκος της σειράς φαίνεται πως τα λάθη γίνονται περισσότερα. Όταν ο εκπαιδευτικός θέτει το ερώτημα «πόσα;» στα παιδιά αυτό δεν σημαίνει πως τα παιδιά όταν απαριθμούν καταλήγουν με την πρώτη σε ένα πληθυκό αποτέλεσμα. Κάθε φορά που ο εκπαιδευτικός του κάνει την παραπάνω ερώτηση αρχίζουν να απαριθμούν και ανακοινώνουν στην συνέχεια μια σειρά από ονόματα αριθμών. Σε αυτήν την ερώτηση τα παιδιά δεν απαντούν με βάση την πληθυκότητα του αριθμού αλλά με βάση την τελευταία λέξη-αριθμό. Για παράδειγμα σε μία συλλογή από 26 αντικείμενα: απαρίθμηση «1,2,3,6,7,8,9,1,2», ερώτηση «πόσα υπάρχουν;» απάντηση «2» είναι λανθασμένη (Χαράλαμπος Λεμονίδης, περίπατος στη μάθηση της στοιχειώδους αριθμητικής).

Η μέθοδος της απαρίθμησης σε παιδιά μικρής ηλικίας αντιμετωπίζεται με διαφορετικό τρόπο. Η κατανόησή της με την πραγματοποίησή της απέχουν κατά πολύ. Ο τρόπος με τον οποίο κάθε παιδί την προσεγγίζει εξαρτάται από πολλούς παράγοντες. Πολλές φορές τα παιδιά πραγματοποιούν σωστά πολλές πλευρές της απαρίθμησης χωρίς να το αντιλαμβάνονται.

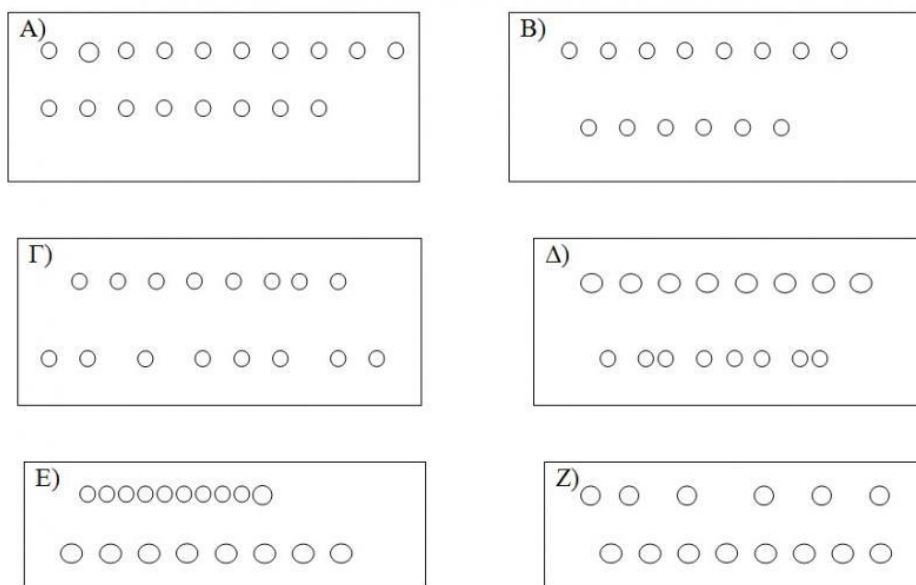
Ο αριθμός των αντικειμένων αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα για την σωστή απαρίθμηση των παιδιών. Έχει παρατηρηθεί πως σε μικρές ποσότητες συνόλων δηλαδή από 4 μέχρι 7 αντικείμενα τα παιδιά δείχνουν να ανταποκρίνονται ικανοποιητικά και να μην μπερδεύονται. Σε αντίθεση όταν τα παιδιά έρχονται αντιμέτωπα με μεγάλες συλλογές που περιέχουν από 7 μέχρι 16 αντικείμενα δυσκολεύονται περισσότερο και πρώτα κάνουν προφορική ακολουθία των αριθμών, μετά τον κανόνα της τελευταίας λέξης-αριθμού και έπειτα τις σωστές αντιστοιχήσεις. Ιδιαίτερα σε πολύ μεγαλύτερες ποσότητες με ακόμη μεγαλύτερο αριθμό αντικειμένων τα παιδιά δεν τηρούν ούτε τη σωστή ακολουθία των αριθμών ούτε και την αντιστοίχιση (Χαράλαμπος Λεμονίδης, περίπατος στη μάθηση της στοιχειώδους αριθμητικής).

Piaget

Υπάρχουν διάφορες θεωρίες για την λογικό-μαθηματική φύση του αριθμού οι οποίες είναι αντίθετες μεταξύ τους. Σύμφωνα με την Πιαζετιανή θεωρία, «η αφαίρεση που οδηγεί στο χρώμα των αντικειμένων είναι μιας άλλης φύσης από την αφαίρεση που οδηγεί στον αριθμό». Χρησιμοποιεί διαφορετικούς όρους για να περιγράψει τους δύο διαφορετικούς τύπους αφαίρεσης. 1) Η απλή ή εμπειρική αφαίρεση, όπου ο μαθητής επικεντρώνεται σε μία μόνο ιδιότητα και αγνοεί τις άλλες. Επικεντρώνεται για παράδειγμα μόνο στον αριθμό και όχι στο υλικό του αντικειμένου ή στο χρώμα του. 2) Η διαλογιστική αφαίρεση, περιλαμβάνει την κατασκευή των σχέσεων μεταξύ των αντικειμένων. Οι δύο αυτές ιδιότητες αλληλοσυνδέονται και δεν μπορεί να υπάρξει η μία χωρίς την άλλη. «Από τη στιγμή που το παιδί θα κατασκευάσει την έννοια του αριθμού θα είναι ικανό να χρησιμοποιεί τους αριθμούς και να κάνει αριθμητικές πράξεις με διαλογιστική αφαίρεση» (Χαράλαμπος Λεμονίδης, περίπατος στη μάθηση της στοιχειώδους αριθμητικής).

Η διατήρηση του αριθμού:

Το πείραμα του Piaget για την πληθική έκφραση του αριθμού θέτει το παιδί μπροστά σε δύο συλλογές:

Εικόνα 2

Στην πρώτη περίπτωση οι εικόνες είναι σε αντιστοιχία η μία κάτω από την άλλη ενώ στην δεύτερη περίπτωση οι χάντρες είναι αραιωμένες γεγονός που ανεβάζει το επίπεδο δυσκολίας του πειράματος για τα παιδιά. Τα παιδιά ηλικίας 6-7 ετών αποτυγχάνουν στην δεύτερη περίπτωση του πειράματος. Η μη διατήρηση του αριθμού πριν από τα 6 χρόνια συνδέεται με την επιστημολογική αρχή του βιβλίου “La genese du nombre chez l’enfant” (Piaget & Szeminska, 1941), (Χαράλαμπος Λεμονίδης, περίπατος στη μάθηση της στοιχειώδους αριθμητικής).

Οι απαντήσεις των παιδιών για το παραπάνω πείραμα χωρίστηκαν σε τρία στάδια: 1) μη αντιστοίχιση όρο με όρο, ούτε ισοδυναμία. Σε αυτό το στάδιο ανήκουν όλα τα παιδιά που δεν μπορούν να κάνουν την αντιστοίχιση όρο με όρο. 2) αντιστοίχιση όρο με όρο αλλά όχι διαρκής ισοδυναμία. Σε αυτό το στάδιο ανήκουν τα παιδιά που πετυχαίνουν την αρχική αντιστοίχιση και δείχνουν ότι οι ποσότητες εξαρτώνται περισσότερο από το χώρο και λιγότερο από την αντιστοίχιση όρο με όρο. 3) αντιστοίχιση και διαρκής ισοδυναμία. Στο συγκεκριμένο στάδιο όταν τα παιδιά αντιστοιχίζουν τις δύο συλλογές και αντιλαμβάνονται ότι είναι ισοδύναμες αυτό διατηρείται και ας αλλάξει η διάταξη του χώρου (Χαράλαμπος Λεμονίδης, περίπατος στη μάθηση της στοιχειώδους αριθμητικής).

Ε.3. Σύνδεση λογοτεχνίας και μαθηματικών

Η λογοτεχνία και τα μαθηματικά είναι δύο διαφορετικοί και αντίθετοι κλάδοι μεταξύ τους. Ο ένας ασχολείται με την δημιουργικότητα, τη φαντασία, την έμπνευση, τα συναισθήματα και τις ευαισθησίες του ανθρώπου. Ο δεύτερος κλάδος, ασχολείται με πιο πρακτικά πράγματα. Κάνει τη ζωή μας πιο εύκολη. Αποτελεί έναν ολόκληρο τρόπο σκέψης που όσοι τον ακολουθήσουν διευκολύνεται η ζωή τους. Έχει σχέση με προβλήματα και διαδικασίες κατανόησης και επίλυσής τους. Παρόλα αυτά φαινομενικά μπορεί να διαθέτουν πολύ σημαντικές διαφορές μεταξύ τους, έχουν όμως και κάποιες συνδέσεις. Αρχικά, είναι δύο επιστημονικοί κλάδοι οι οποίοι έχουν έναν και μοναδικό σκοπό, την εκπαίδευση. Τη μάθηση και τη δημιουργική γνώση των παιδιών. Είναι δύο κλάδοι που εδώ και χρόνια προσπαθούν να μεταβούν σε ένα άλλο επίπεδο μέσα από ριζικές μεταρρυθμίσεις. Σκοπός της λογοτεχνίας στις μέρες μας είναι πρωτίστως τα παιδιά να αποκτήσουν το συναίσθημα της ευαισθησίας και να εκφραστούν δημιουργικά και έπειτα τη γνώση. Σκοπός των μαθηματικών είναι τα παιδιά να δουν τον κλάδο αυτό ως όραμα (όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω) μέσα από συνεχόμενες μεταρρυθμίσεις.

Η λογοτεχνία και πιο συγκεκριμένα, η παιδική λογοτεχνία, διαθέτει άπειρα βιβλία μέσα από τα οποία ο εκπαιδευτικός μπορεί να τα συνδυάσει με τα μαθηματικά. Όταν τα παιδιά έρχονται σε επαφή με ποικίλους τρόπους με τα βιβλία εντείνεται η φαντασία. Φυσικά αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω του εκπαιδευτικού, ο οποίος θα είναι ικανός να συνδυάσει αυτούς τους δύο αντίθετους επιστημονικούς κλάδους προς όφελος των παιδιών.

Η σύνδεση των παιδιών με την παιδική λογοτεχνία και τα μαθηματικά εκτός από την έκφραση της δημιουργικότητας των παιδιών, (όταν αυτό γίνεται με τις κατάλληλες στρατηγικές), δίνει την ευκαιρία στα παιδιά να αποτυπώσουν ένα προσωπικό τους βίωμα. Να ανταλλάξουν ιδέες, απόψεις μεταξύ τους και να οδηγηθούν σε πάμπολες ευκαιρίες επίσης ενός προβλήματος.

Αυτό που οφείλει να κάνει ο εκπαιδευτικός για τη μεταξύ τους σύνδεση είναι να επεκτείνει το περιεχόμενο του βιβλίου στον κόσμο των παιδιών. Να δημιουργεί προβλήματα σχετικά με την ιστορία που διαβάζει. Να μη μένει απλά στην ανάγνωση του βιβλίου, στο να δείχνει τις εικόνες ή να διαβάζει απλά ένα βιβλίο σχετικό με αριθμούς. Ο τρόπος με τον οποίο θα κάνει την ανάγνωσή του, η παραστατικότητα του, ο σχολιασμός των εικόνων, οι συχνές ερωτήσεις, το «μπλέξιμο» που θα κάνει με τους δύο κλάδους, αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για τη σύνδεση της λογοτεχνίας και των μαθηματικών. Ένας άλλος τρόπος είναι τα παιδιά να δημιουργήσουν τη δική τους ιστορία. Μια ιστορία παρόμοια με το βιβλίο που τους αφηγήθηκε ο εκπαιδευτικός, αλλά με διαφορετική αρχή, μέση ή τέλος. Αυτό αποτελεί επιλογή των παιδιών. Επιπροσθέτως, ένας άλλος τρόπος σύνδεσης είναι το να δημιουργεί ο νηπιαγωγός προβλήματα στην ιστορία. Τέλος, να δημιουργήσουν όλοι μαζί ένα διάγραμμα, μια αφίσα ή μια τοιχογραφία σχετικά με το θέμα του βιβλίου.

Σχετικά με την σύνδεση της λογοτεχνίας και των μαθηματικών με τη μέθοδο της απαρίθμησης υπάρχουν ορισμένα βιβλία που δίνουν πολύ σπουδαίες ιδέες στο συγκεκριμένο θέμα. Πιο συγκεκριμένα:

Anno's Counting House (Anno,1982)

«Αυτό το βιβλίο δείχνει δέκα παιδιά σε διάφορα σημεία ενός σπιτιού. Καθώς γυρνούν οι σελίδες, η πρόσοψη του σπιτιού καλύπτει τα παιδιά και μερικά διακρίνονται μέσα από κομμένα παράθυρα. Ένα δεύτερο σπίτι βρίσκεται στην απέναντι σελίδα. Όσο προχωράτε στο βιβλίο τα παιδιά μετακινούνται ένα-ένα στο δεύτερο σπίτι δημιουργώντας τη δυνατότητα για ένα πρότυπο με ζεύγη για το 10-0,9-1,8-2,...,0-10. Αλλά καθώς κάθε σελίδα δείχνει μέρος των παιδιών πίσω από το παράθυρο, δίνεται η ευκαιρία να συζητήσετε πόσα λείπουν. Πείτε στα παιδιά να χρησιμοποιήσουν πούλια ως μοντέλο αναπαράστασης της ιστορίας, ενώ τη «διαβάζεται» για δεύτερη ή τρίτη φορά.» (το νόημα του αριθμού και ο αληθινός κόσμος, σελ. 201, John A. Van De Walle).

Το συγκεκριμένο βιβλίο δίνει ορισμένες ερωτήσεις για περαιτέρω διερεύνηση στο θέμα όπως:

- Τι θα γινόταν αν υπήρχαν τρία σπίτια;
- Τι θα γινόταν αν υπήρχαν περισσότερα παιδιά;
- Τι άλλο θα μπορούσε να υπάρχει στο σπίτι που να μετριέται;
- Τι θα γινόταν αν τα παιδιά μετακινούνταν ανά ζεύγη αντί για ένα-ένα;

The Very Hungry Caterpillar (Carle,1969)

Το συγκεκριμένο αναφέρεται στην απαρίθμηση αλλά με προβλέψιμο τρόπο. Πρόκειται για μία κάμπια που τρώει αρχικά ένα πράγμα, μετά δύο, τρία, τέσσερα κ.λπ. Σκοπός είναι τα παιδιά να δημιουργήσουν τις δικές τους ιστορίες σχετικές με φαγητό και στη συνέχεια να τις εικονογραφήσουν. Το κάθε παιδί με δημιουργική σκέψη και φαντασία, θα φτιάξει τη δική του ιστορία. Παρακάτω παρατίθενται ορισμένα ερωτήματα σχετικά με το βιβλίο που βοηθούν στον αναστοχασμό και την ατομική διερεύνηση των παιδιών («Διδάσκοντας μαθηματικά στο νηπιαγωγείο» John A. Van de Walle).

- Τι θα γινόταν αν σε κάθε στάση έτρωγε περισσότερα από ένα είδη πραγμάτων;
- Ποιοι συνδυασμοί υπάρχουν για κάθε αριθμό;
- Πόσα πράγματα τρώει συνολικά;

Two Ways to Count to Ten (Dee,1988)

Είναι ένα λαϊκό παραμύθι από την Λιβερία το οποίο μιλάει για τον βασιλιά Λεοπάρο ο οποίος θέλει να παντρέψει την κόρη του και αναζητά το καλύτερο ζώο. Η δοκιμασία είναι να ρίξουν ένα ακόντιο και πριν αυτό προσγειωθεί να μετρήσουν ως το 10. Την δοκιμασία αυτή έκανα πολλά ζώα, όμως όλα απέτυχαν. «η απαρίθμηση ανά μονάδες αποδεικνύεται πολύ χρονοβόρα». Το μοναδικό ζώο που κάνει μια καλή προσπάθεια είναι η αντιλόπη μετρώντας: 2,4,6,8,10.

«Η ιστορία είναι μία ιδανική εισαγωγή για την απαρίθμηση ανά δύο, τρία ή όποιο άλλο πολλαπλάσιο του 1. Μπορείτε να μετρήσετε ως το 10 ανά τρία; Πως αλλιώς μπορείτε να μετρήσετε ως το 10; Με πόσους τρόπους μπορείτε να μετρήσετε ως το 48; Σε πόσους αριθμούς μπορείτε να φτάσετε, αν μετράτε ανά πέντε; Το μέγεθος των αριθμών που ερευνάτε περιορίζεται μόνο από τα παιδιά. Ένας πίνακας αριθμών ως το 100 ή πούλια

είναι χρήσιμα παιχνίδια σκέψης που θα βοηθήσουν με αυτά τα προβλήματα. Βεβαιωθείτε ότι τα παιδιά γράφουν για ό,τι ανακαλύπτουν στις έρευνές τους» (αναπτύσσοντας τις πρώτες αριθμητικές έννοιες και το νόημα του αριθμού, σελ. 202, John A. Van De Walle).

Η λογοτεχνία είναι μία επιστήμη που μας ταξιδεύει. Είναι ένας κλάδος που για τον κατανοήσει κανείς χρειάζεται φαντασία, δημιουργικότητα, ευαισθησία. Με την λογοτεχνία τα παιδιά ταξιδεύουν και δημιουργούν το δικό τους μαγικό κόσμο. Ανακαλύπτουν ιδέες, οράματα και πτυχές του εαυτού τους και ξεδιπλώνουν διάφορα ταλέντα. Με την επιστήμη των μαθηματικών τα πράγματα μετατοπίζονται από το συναίσθημα στην πράξη και περισσότερο στην πρακτική σκέψη. Είναι πολύ εύκολο ο εκπαιδευτικός να βρει πολλά βιβλία και με διασκεδαστικό τρόπο να συνδυάσει την λογοτεχνία με τα μαθηματικά. Υπάρχουν πολλά βιβλία που έχουν σχέση με τη λογοτεχνία αλλά και με την απαρίθμηση, με σύνολα πραγμάτων, αγορά αντικειμένων, μετρήσεις, προβληματισμούς.

Επιπροσθέτως, η λογοτεχνία και τα μαθηματικά δεν συνδυάζονται μόνο στο επίπεδο της απαρίθμησης με το οποίο θα ασχοληθούμε εκτενέστερα στην επόμενη ενότητα, αλλά και με πολλά άλλα όπως:

-Μεγάλες ποσότητες και ο τρόπος με τον οποίο αυτές μπορούν να συνδυαστούν και να διαχωριστούν,

Στο συγκεκριμένο θέμα ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε να κάνει τις εξής ερωτήσεις: πόσο ζαχαρωτά θα μπορούσαν να καλύψουν το δάπεδο της αίθουσάς μας; Πόσα κομμάτια χαρτί θα κάλυπταν το δάπεδο του γυμναστηρίου;

-Αυτοσχέδιες στρατηγικές νοερών υπολογισμών,

Τα απλά προβλήματα που θέτει ο εκπαιδευτικός καθημερινά είναι σημαντικά αλλά τα παιδιά χρειάζονται μία αλλαγή. Γι' αυτό και είναι καλό ο εκπαιδευτικός να στρέφεται προς την λογοτεχνία. Υπάρχουν επίσης πάρα πολλά βιβλία που περιέχουν μεγάλους αριθμούς που μπορούν να συνδυαστούν με την λογοτεχνία με τις κατάλληλες στρατηγικές αλλά και να γίνουν υπολογισμοί. Μερικά από αυτά τα δεδομένα μπορούν να αναφέρονται στην πραγματικότητα μέσα από εμπειρίες των παιδιών και άλλα να είναι φανταστικά.

ΣΤ. Ερευνητική προσέγγιση-Δραστηριότητα

Γενικότερα:

Η δραστηριότητα της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας έλαβε χώρα στην Εύβοια στο χωριό Αγία Άννα. Η νηπιαγωγός του σχολείου παραχώρησε το χώρο και τα παιδιά για 3 διδακτικές ώρες προκειμένου να διεξαχθεί το ερευνητικό μέρος της εργασίας και να καταγραφούν τα αποτελέσματα.

Τα κύρια ερευνητικά εργαλεία της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας σχετίζονται με την δημιουργική γραφή και τις δραστηριότητες μαθηματικών με την μέθοδο της απαρίθμησης.

Δραστηριότητα 1: ανάγνωση παραμυθιού και αξιοποίηση της δημιουργικής γραφής προσδίδοντας ένα διαφορετικό τέλος στο παραμύθι «ο ποντικός του αγρού και ο ποντικός της πόλης» του Αισώπου, καθώς και εικονογράφηση των σκηνών του με τελικό σκοπό την κατασκευή του δικούς μας βιβλίου, το οποίο θα τοποθετηθεί στην βιβλιοθήκη της τάξης.

Δραστηριότητα 2: κινητικό παιχνίδι σε μορφή κουτσό, με τίτλο «ο ποντικός που προσπαθεί να αποφύγει την φάκα». Αποτελεί ένα παιχνίδι που απαρτίζεται με αριθμούς από το 1 έως το 10. Σε κάποιους τυχαίους αριθμούς είναι τοποθετημένες οι φάκες τις οποίες πρέπει να αποφύγουν τα παιδιά. Όποιος καταφέρει να φτάσει στον αριθμό δέκα αποφεύγοντας τις φάκες και κάνοντας συνδυασμούς απαρίθμησης για να φτάσει στον τελικό του στόχο είναι ο νικητής. Όσα παιδιά πέσουν πάνω στις παγίδες απαριθμώντας αντίστροφα γυρνούν πίσω στον αριθμό από όπου και ξεκίνησαν, δηλαδή στον αριθμό 1.

ΣΤ.1. Δραστηριότητα δημιουργικής γραφής σε παιδιά νηπιαγωγείου

Αναλυτικότερα:

Ως προς την δημιουργική γραφή: Με την χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή παρακολουθήσαμε ένα παραμύθι του Αισώπου, σε μορφή βίντεο «Ο ποντικός του αγρού και ο ποντικός της πόλης». Το συγκεκριμένο παραμύθι περικλείεται με το ηθικό δίδαγμα για την υπεραφθονία, τον φόβο, την μετρημένη ζωή και την ηρεμία. Δίνει στα παιδιά την ευκαιρία να αντιληφθούν πως με την πρώτη ματιά κάτι μπορεί να μοιάζει αξιολάτρευτο όμως αυτό δεν σημαίνει ότι αυτός που το έχει είναι απαραίτητα ευτυχημένος. Όταν λείπει το γέλιο και η ψυχική γαλήνη τα υλικά αγαθά και η αφθονία χάνουν το νόημά τους. Ιδιαίτερα στην εποχή της οικονομικής κρίσης με την Ελλάδα να έρχεται αντιμέτωπη σε κρίσιμες καταστάσεις είναι ένα καλό παράδειγμα προς συσχέτιση, προβληματισμό και αναστοχασμό. Επιπροσθέτως, αφού σχολιάσαμε, συζητήσαμε και κατανοήσαμε το παραμύθι και τις έννοιές του, γράψαμε ένα διαφορετικό τέλος μαζί με τα παιδιά, σχεδιάσαμε την εικονογράφησή του, το συρράψαμε σαν βιβλίο και το τοποθετήσαμε στην βιβλιοθήκη της τάξης.

Οργάνωση εκπαιδευτικής δραστηριότητας:

Δραστηριότητα 1

Κύρια μαθησιακή περιοχή: παιδί και γλώσσα, παιδί και δημιουργία-έκφραση.

Μέθοδος: βιωματική προσέγγιση, διερεύνηση, ομαδοσυνεργατική.

Χρόνος: 1,5 ώρα.

Στόχοι: αρχικά να κατανοήσουν την ερμηνεία του παραμυθιού και στη συνέχεια να επινοήσουν και να φανταστούν ένα δικό τους διαφορετικό τέλος το οποίο θα έχουν συνθέσει από κοινού το περιεχόμενό του. Ακόμη, να αναπαραστήσουν εικονικά το παραμύθι και να συμπεριλάβουν τις ζωγραφιές τους ως εικονογράφιση για την τελική κατασκευή του βιβλίου.

Υλικά-μέσα: ηλεκτρονικός υπολογιστής, χαρτόνια, χαρτί A4, μαρκαδόροι, κορδέλα.

Περιγραφή: η συγκεκριμένη δραστηριότητα απαιτεί κατανόηση του παραμυθιού προκειμένου τα παιδιά να καταστούν ικανά προκειμένου να προσδώσουν το δικό τους τέλος χρησιμοποιώντας έτσι την μέθοδο της δημιουργικής γραφής. Με ομαδική συνεργασία το κάθε παιδί εκφράζει την δική του άποψη για το τί τέλος θα μπορούσαν να γράψουν. Γίνεται έτσι μια γόνιμη, δημοκρατική και ουσιώδης συζήτηση γύρω από την θεματολογία του παραμυθιού και εγώ καταγράφω όλες τις ιδέες-απόψεις σε ένα χαρτί. Αφού εκφράσουν όλα τα παιδιά τις σκέψεις τους, αποφασίζουμε όλοι μαζί για φινάλε του παραμυθιού και συμφωνούμε σε ένα κοινό τέλος. Έτσι τα παιδιά μου λένε τί ακριβώς να γράψω, ανακαλύπτουμε νέες λέξεις και φράσεις, εμπλουτίζουμε το λεξιλόγιό μας και φτάνουμε στην τελική μορφή του παραμυθιού. Στην συνέχεια, αφού έχουμε γράψει το διαφορετικό τέλος με την μέθοδο της δημιουργικής γραφής, συνεχίζουμε με την εικονογράφησή του. Το κάθε παιδί αναλαμβάνει να αναπαραστήσει εικονικά κάποια σκηνή από το παραμύθι που του άρεσε περισσότερο. Τέλος, έχοντας κατασκευάσει ένα διαφορετικό τέλος, συρράπτουμε τις εικονογραφήσεις των παιδιών με την ιστορία και δημιουργούμε ένα παραμύθι το οποίο θα βάλουμε στην τάξη.

ΣΤ.2. Δραστηριότητα απαρίθμησης σε παιδιά νηπιαγωγείου

Αναλυτικότερα:

Ως προς τα μαθηματικά (μέθοδος απαρίθμησης):

Σε συνάρτηση με την δραστηριότητα της δημιουργικής γραφής που αναφέρθηκε παραπάνω, τα παιδιά καλούνται να παίξουν ένα παιχνίδι σχεδιασμένο σε μορφή «κουτσό» με τίτλο «Ο ποντικός που προσπαθεί να αποφύγει την φάκα». Αρχικά, εξηγώ στα παιδιά ότι ο ποντικός για να καταφέρει να φτάσει στην κορυφή πρέπει να αποφύγει όλες τις φάκες και να οδηγηθεί έτσι στον αριθμό 10 που είναι ο τερματικός αριθμός του παιχνιδιού. Σε κάποιους αριθμούς είναι σχεδιασμένη η φάκα και προειδοποιεί έτσι το παιδί να είναι ιδιαίτερα προσεκτικό στις κινήσεις του προκειμένου να τις αποφύγει. Όσα παιδιά πέσουν πάνω στις παγίδες απαριθμώντας αντίστροφα γυρνούν πίσω στον αριθμό από όπου και ξεκίνησαν, δηλαδή στον αριθμό 1. Αποτελεί ένα κινητικό παιχνίδι με πολλαπλούς στόχους.

Οργάνωση εκπαιδευτικής δραστηριότητας:

Δραστηριότητα 2

Κύρια μαθησιακή περιοχή: παιδί και μαθηματικά.

Μέθοδος: βιωματική προσέγγιση, διερεύνηση.

Χρόνος: 1,5 ώρα.

Στόχοι: να αναγνωρίσουν τους αριθμούς από το 1 έως το 10 και τις σχέσεις μεταξύ τους. Επίσης, να συνδυάσουν τα απαραίτητα βήματα που απαιτούνται ώστε να αποφύγουν τις παγίδες και να φτάσουν στον νικητήριο αριθμό 10. Τέλος, να ονοματίσουν τους αριθμούς από το 1 έως το 10 απαριθμώντας κανονικά αλλά και αντίστροφα.

Υλικά-μέσα: χαρτόνια, μαρκαδόροι.

Περιγραφή: τα παιδιά καλούνται να κατανοήσουν και να παίξουν ένα κινητικό παιχνίδι με στοιχεία απαρίθμησης σε μορφή κουτσό. Σε μεγάλα χαρτόνια (τα οποία θα έχω ετοιμάσει νωρίτερα) με αποτυπωμένους τους αριθμούς 1-10 και σε ορισμένους από αυτούς σχεδιασμένες οι παγίδες-φάκες. Προκειμένου οι στόχοι του παιχνιδιού να διεκπαιρωθούν με κάθε δυνατή επιτυχία τα παιδιά οφείλουν να παίξουν το παιχνίδι με τους σωστούς κανόνες. Πιο συγκεκριμένα, αποστολή τους είναι η απαρίθμηση των κατάλληλων αριθμών ώστε με τους κατάλληλους συνδυασμούς να αποφύγουν την παγίδα και να φτάσουν έτσι γρήγορα στην κορυφή-τέρμα. Το κάθε παιδί αναπαριστά τον ποντικό κάθε φορά που ξεκινά από τον αριθμό 1 και έχει ως στόχο να φτάσει στον τερματισμό του παιχνιδιού δηλαδή στον αριθμό 10. Όσα παιδιά πέσουν πάνω στις παγίδες απαριθμώντας αντίστροφα γυρνούν πίσω στον αριθμό από όπου και ξεκίνησαν, δηλαδή στον αριθμό 1.

Συσχέτιση δραστηριοτήτων δημιουργικής γραφής και απαρίθμησης

Η συσχέτιση του ποντικού από την ιστορία του παραμυθιού του Αισώπου «ο ποντικός του αγρού και ο ποντικός της πόλης» γίνεται με το κινητικό παιχνίδι της απαρίθμησης «ο ποντικός που προσπαθεί να αποφύγει την φάκα» με τον αντίστοιχο ποντικό που προσπαθεί να φτάσει στην κορυφή και να αποφύγει τους κινδύνους, δηλαδή τις παγίδες-φάκες. Και οι δύο δραστηριότητες συνδέονται με την ίδια θεματολογία αλλά με διαφορετικό επιστημονικό πεδίο προς διερεύνηση. Η πρώτη πραγματεύεται την μέθοδο της δημιουργικής γραφής και το πώς τα παιδιά καθίστανται ικανά να εκφράσουν τη φαντασία τους με δημιουργικό τρόπο, αποτυπώνοντας στο χαρτί τη σκέψη τους και τις ιδέες τους. Στην δεύτερη δραστηριότητα το ενδιαφέρον μετατοπίζεται σε διαφορετικό επιστημονικό πεδίο αυτό των μαθηματικών και συγκεκριμένα στη μέθοδο της απαρίθμησης. Το κινητικό παιχνίδι με τους αριθμούς από το 1 έως το 10 δίνει στα παιδιά την ευκαιρία να απαριθμήσουν σωστά τους αριθμούς που τους δίνονται μέσω του παιχνιδιού κανονικά αλλά και αντίστροφα. Οι κανόνες του παιχνιδιού συνδέονται με την ιστορία του παραμυθιού της δημιουργικής γραφής καθώς και στις δύο περιπτώσεις αναδεικνύεται το ηθικό δίδαγμα της υπεραφθονίας, του φόβου, της μετρημένης ζωής και της ηρεμίας.

Z. Σκοπός διδασκαλίας

Η θεματολογία της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας και η ερευνητική της προσέγγιση στο νηπιαγωγείο έχει κύριο σκοπό την επαφή των παιδιών με τους δύο σπουδαίους κλάδους της Λογοτεχνίας, μέσω της δημιουργικής γραφής και των Μαθηματικών, μέσω της απαρίθμησης. Οι δραστηριότητες που αναφέρθηκαν στις ενότητες ΣΤ1 και ΣΤ2 αντίστοιχα αποτελούν μία περιπέτεια ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και το παιδί. «Το παιδί του νηπιαγωγείου είναι ένας ιδιότυπος αναγνώστης. Είναι ακροατής, θεατής και έμμεσος αναγνώστης, από τη στιγμή που δε γνωρίζει ανάγνωση και γραφή, γεγονός που προσδίδει στη νηπιαγωγό έναν πρόσθετο ρόλο» (Γκλιάνου-Χριστοδούλου Νικολέττα. Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής Π.Ι. Λογοτεχνία και διαθεματική προσέγγιση στο νηπιαγωγείο: νέος τρόπος προώθησης της δημιουργικότητας των παιδιών). Η επαφή των παιδιών με τις δραστηριότητες δημιουργικής γραφής και απαρίθμησης τους δίνει την δυνατότητα για εξερεύνηση των σχέσεων μεταξύ τους και αναγνώριση των ορίων τους, καθώς πραγματοποιήθηκε ομαδο -συνεργατική διαδικασία. Τα παιδιά διαθέτουν όρια και δυνατότητες που στην ηλικία τους δεν μπορούν εύκολα να αναγνωρίσουν. Ωστόσο, με την σωστή καθοδήγηση του εκπαιδευτικού και τις σωστές τεχνικές η αναγνώρισή αυτή μπορεί να επιτευχθεί με ουσιαστικά αποτελέσματα.

Z.1. Αποτελέσματα-ανάλυση

Ως προς τα αποτελέσματα της δραστηριότητας δημιουργικής γραφής προκύπτουν τα εξής:

Τα παιδιά ανταποκρίνονται με ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο παραμύθι «Ο ποντικός του αγρού και ο ποντικός της πόλης». Συγκεκριμένα, και τα 10 νήπια παρακολουθούν με προσήλωση χωρίς να μιλούν μεταξύ τους ή να δείχνουν κουρασμένα. Στη συνέχεια, ο σχολιασμός του παραμυθιού ως προς το περιεχόμενό του, το ηθικό δίδαγμα που προσδίδει αλλά και όλες τις σημαντικές έννοιες και αξίες που αναδεικνύει συζητήθηκε μέσα στην τάξη από όλα τα παιδιά με ενθουσιασμό και καταιγισμό ιδεών. Η μοναδική περίπτωση που δεν δείχνει πολύ ενδιαφέρον είναι ένα κοριτσάκι από τα μικρά νήπια που δεν συμμετέχει γενικότερα σε καμία από τις δραστηριότητες. Στην συνέχεια, αφού κατανοήσουν όλα τα παιδιά το περιεχόμενο του παραμυθιού τους δίνω διευκρινίσεις για το επόμενο βήμα της δραστηριότητας που είναι «ένα διαφορετικό τέλος» στο παραμύθι με την μέθοδο της δημιουργικής γραφής. Με σκοπό της ομαδοσυνεργατική μέθοδο χωρίζω τα παιδιά σε 5 ομάδες των 2 ατόμων και με προβλεπόμενο χρόνο 10 λεπτών, πρέπει να σκεφτούν η κάθε ομάδα και από μία ιδέα (ή και παραπάνω) ως προς το διαφορετικό τέλος που θα προσδώσουμε. Μετά την λήξη των λεπτών κάθε ομάδα αναφέρει τις ιδέες της και εγώ τις γράφω στον πίνακα της τάξης. Τα παιδιά αναφέρουν πως ο ποντικός Σκουίκι πηγαίνει να ζήσει σε κάποια άλλη πόλη και δεν επιστρέφει στο χωριό.

Αφού ακούστηκαν όλες οι απόψεις (Ισπανία, Κρήτη, Αθήνα, Χαλκίδα, Ωκεανία, Βουλγαρία, Αμερική) συζητήσαμε για το πώς μπορούμε να ενώσουμε όλες τις ιδέες με δημιουργικό τρόπο προσδίδοντας ένα ιδιαίτερο τέλος στο παραμύθι με εμπνευστές τα ίδια τα παιδιά. Ακόμη, τα παιδιά αναφέρουν πως ο ποντικός μετακινείται με αεροπλάνο (το είπαν 7 παιδιά), με λεωφορείο (το είπαν 2 παιδιά) και με καράβι (το είπε 1 παιδί). Εν τέλει όλοι μαζί καταλήξαμε ο ποντικός να μην πάει πολύ μακριά από το χωριό για να μην κουραστεί. Έτσι είπαμε πως θα πάει να ζήσει στην Χαλκίδα να είναι σχετικά κοντά στη μαμά του αν χρειαστεί κάτι. Η διαδικασία άρεσε σε όλα τα παιδιά καθώς πολλές φορές μου είπα: Κυρία το έχουμε ξανακάνει αυτό! εννοώντας πως με την νηπιαγωγό έχουν εξασκηθεί πολλές φορές σε κάτι τέτοιο. Υπάρχουν βέβαια και δύο περιπτώσεις παιδιών από τα μικρά νήπια που δυσκολεύονται ιδιαίτερα και δεν αντιλαμβάνονται ακριβώς την δραστηριότητα. Έπειτα, το επόμενο στάδιο της δραστηριότητας είναι η εικονογράφηση του παραμυθιού. Τα παιδιά χρωματίζουν σκηνές από το παραμύθι που τους αρέσει περισσότερο και συνθέτουν στο μυαλό τους

και σκηνές από την ιστορία δημιουργικής γραφής. Σε αυτό το κομμάτι μόνο 3 παιδιά κατάφεραν να αποτυπώσουν σκηνές από το διαφορετικό τέλος που προσδώσαμε. Τέλος, αφού σχολιάσουμε όλες τις ζωγραφιές των παιδιών και τις παρουσιάσουμε στην τάξη τις συρράπτουμε μαζί με το διαφορετικό τέλος του παραμυθιού, το κατασκευάζουμε με τα απαραίτητα υλικά σαν βιβλίο και το αφήνουμε στην βιβλιοθήκη της τάξης, έτσι ώστε κάθε παιδί να μπορεί να το δανειστεί στο σπίτι του και να το διαβάσει.

Ως προς τα αποτελέσματα της δραστηριότητας απαρίθμησης προκύπτουν τα εξής:

Το κινητικό παιχνίδι «Ο ποντικός που προσπαθεί να αποφύγει την φάκα» άρεσε πολύ στα παιδιά. Αφού δόθηκαν οι απαραίτητες οδηγίες- κανόνες, όλα τα παιδιά σε μία σειρά ξεκίνησαν το παιχνίδι. Το λεγόμενο «κουτσό» παιχνίδι που έχει παιχτεί από γενιές παιδιών τους ενθουσίασε όλους, πλην ενός νηπίου. Στην αρχή ενώ έδειξαν ότι έχουν κατανοήσει το παιχνίδι φάνηκε να τους δυσκολεύουν τα σημεία όπου ήταν τοποθετημένες οι «φάκες-παγίδες» και έπρεπε να τις αποφύγουν. Κάθε παιδί όταν ερχόταν η σειρά του έπαιρνε το ζάρι και το έριχνε στο παιχνίδι που ήταν τοποθετημένο στο πάτωμα. Σε όποιο κουτάκι-αριθμό τύχαινε το ζάρι το παιδί έπρεπε με κουτσό να φτάσει στον αριθμό απαριθμώντας και αποφεύγοντας τις φάκες. Τα 7 παιδιά πέρασαν όλους τους αριθμούς με επιτυχία χωρίς να πέσουν σε καμία «παγίδα» φτάνοντας στην κορυφή του αριθμού 10. Τα υπόλοιπα 3 παιδιά έπεφταν συνεχώς στις παγίδες και ενώ ο κανόνας του παιχνιδιού είναι: όσοι πέφτουν στην παγίδα-φάκα γυρνούν απαριθμώντας πίσω στον αριθμό 1, αυτά δυσκολεύτηκαν ιδιαίτερα να απαριθμήσουν αντίστροφα. Γενικότερα, όλα τα παιδιά είτε κατάφεραν να βγουν νικητές στο παιχνίδι είτε όχι, έδειξαν να το ευχαριστήθηκαν πολύ. Το κοριτσάκι που εκείνη τη μέρα δεν συμμετείχε με πολύ ενδιαφέρον σε όλες τις δραστηριότητες, στην συγκεκριμένη έδειξε μια παραπάνω προτίμηση, ίσως γιατί ήταν κινητικό παιχνίδι. Τέλος, μέσα στην τάξη υπήρχε και ένα μεγάλο νήπιο με μαθησιακά προβλήματα που ήταν ανάμεσα σε αυτά τα παιδιά που έπαιζαν το παιχνίδι σωστά και με όρεξη. Οι κινήσεις του στο κινητικό παιχνίδι διέφεραν από τις κινήσεις των άλλων παιδιών ως προς το χρόνο αντίδρασης αλλά ήταν στοχευμένες και σωστές. Γνώριζε να απαριθμεί και από το 1 ως το 10 αλλά και αντίστροφα.

Z.2. Συμπεράσματα-συζήτηση

Οι δύο δραστηριότητες πραγματοποιήθηκαν σε ένα πολύ ευοίωνο κλίμα μέσα στην τάξη. Τα περισσότερα παιδιά έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και όρεξη για μάθηση και οι δυνατότητές τους ήταν φανερά μεγάλες. Ήταν εξοικειωμένα με τη σύνθεση ιδεών, την οργανωτικότητα αλλά και με τους αριθμούς γενικότερα. Υπήρχε αρμονική συνεργασία μεταξύ τους χωρίς να μαλώνουν για το ποιος θα παίξει πρώτος στο κινητικό παιχνίδι. Στην ομαδοσυνεργατική μέθοδο ανταποκρίθηκαν όλα τα παιδιά άψογα, δεν υπήρχαν παράπονα μη συνεργασίας. Το γεγονός ότι ήταν μόνο 10 παιδιά δείχνει πως μέσα στην τάξη μαζί με την νηπιαγωγό υπήρχε ένα κλίμα περισσότερο «οικογενειακό» με τα απαραίτητα όρια βέβαια, χωρίς να τα ξεπερνούν τα παιδιά. Στην δραστηριότητα της δημιουργικής γραφής αυτό που άρεσε περισσότερο στα παιδιά ήταν η διαδικασία του παραμυθιού. Το απόλαυσαν πολύ και το κατανόησαν. Τα υπόλοιπα μέρη της δραστηριότητας δεν τα δυσκόλεψε ιδιαίτερα αν εξαιρέσουμε ορισμένες περιπτώσεις μικρών νηπίων. Στην δραστηριότητα της απαρίθμησης όλα τα νήπια ενθουσιάστηκαν με το κινητικό παιχνίδι και δεν έδειξαν να βαριούνται. Με συναισθήματα ανυπομονησίας περίμεναν τη σειρά τους για να παίξουν. Περισσότερο έντονο ήταν το αίσθημα της κίνησης και του παιχνιδιού γι' αυτό και πιθανότατα να άρεσε πιο πολύ σε όλα τα παιδιά. Το στοιχείο των μαθηματικών ήταν ολοφάνερο στο κινητικό παιχνίδι με ένα πιο δυσδιάκριτο τρόπο χωρίς να αναγκάζει τα παιδιά να μάθουν μαθηματικά. Το γεγονός αυτό είχε διττό ρόλο. Αρχικά, τον ρόλο των μαθηματικών-απαρίθμησης και στην συνέχεια του κινητικού παιχνιδιού, που όμως τα παιδιά το βίωσαν έμμεσα με την αντίθετη σειρά. Ήταν ένα παιχνίδι το οποίο είχαν κατασκευάσει από το σπίτι, με τοποθετημένα ποντικάκια σε διάφορους αριθμούς και τις παγίδες-φάκες επίσης.

Z.3. Παρατηρήσεις

Η συνεργασία μου με την νηπιαγωγό και τα παιδιά ήταν άψογη. Το γεγονός αυτό μπορεί να οφείλεται στον μικρό αριθμό των παιδιών και στην γενικότερη καλή συνεργασία της νηπιαγωγού της τάξης με τα νήπια. Όλα τα παιδιά γνώριζαν πολύ καλά να θέτουν όρια στον εαυτό τους από μόνα τους χωρίς να ξεφεύγουν. Στις παρεμβάσεις της η εκπαιδευτικός ήταν πολύ σαφής και ξεκάθαρη. Αυτό δεν μπέρδευε τα παιδιά και τα έκανα να αισθάνονται το νόημα των ορίων. Η συνεργασία μεταξύ των παιδιών ήταν πολύ καλή χωρίς συγκρούσεις, φωνές και κλάματα. Γενικότερα ήταν ένα πειθαρχημένο τμήμα που συμβίωνε τις ώρες του σχολείου αρμονικά. Περισσότερο χαρακτηρίζεται οικογενειακό το κλίμα ανάμεσα στην νηπιαγωγό και τα παιδιά παρά αυστηρά εκπαιδευτικό. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια ότι τα παιδιά έβλεπαν την νηπιαγωγό σαν την μητέρα τους, συμπεριφέρονταν όπως στο σπίτι τους, έκαναν ό,τι ήθελαν ή μιλούσαν όπως ήθελαν. Υπήρχε ο απαραίτητος σεβασμός αλλά συνάμα και η αγάπη. Παρατήρησα πως υπήρχαν δύο περιπτώσεις παιδιών που διέφεραν από τις άλλες. Η μια περίπτωση αντιμετώπιζε μαθησιακά προβλήματα και η δεύτερη δεν είχε εξακριβωθεί ακριβώς το πρόβλημά της, παρόλα αυτά η διαφορά της σε σχέση με τους συμμαθητές της ήταν εμφανής. Στο συγκεκριμένο σχολείο υπήρχαν και δύο παιδιά μεταναστών τα οποία είχαν εναρμονιστεί τέλεια με το κλίμα της τάξης και είχαν αναπτύξει στενές φιλίες με τα υπόλοιπα παιδιά χωρίς ρατσιστικά σχόλια ή συμπεριφορές. Σε όλο αυτό φυσικά έχει συμβάλει η νηπιαγωγός αλλά και οι γονείς των παιδιών που φροντίζουν να μην αναπαράγουν το συναίσθημα του ρατσισμού και στις νέες γενιές παιδιών. Η νηπιαγωγός ήταν πολύ ευγενική και διακριτική μαζί μου με αποτέλεσμα να ευχαριστηθώ και εγώ τη σύντομη αυτή διδασκαλία αλλά και τα παιδιά. Την ευχαρίστησα για την όλη συμβολή και συμπεριφορά της και μου είπε πως είμαι ευπρόσδεκτη να ξαναπάω.

Z.4. Περιορισμοί

Η εκπόνηση του ερευνητικού σκέλους της πτυχιακής εργασίας εκπονήθηκε σε ένα νηπιαγωγείο της Αγίας Άννας, στην Βόρεια Εύβοια. Ο αριθμός των παιδιών που ήρθε σε πραγματική επαφή με τις δύο δραστηριότητες ήταν 10 νήπια. Συγκεκριμένα, 5 προνήπια και 5 μεγάλα νήπια. Η συνολική διάρκεια που πραγματοποιήθηκε η ερευνητική προσέγγιση διήρκησε 3 διδακτικές ώρες από το ημερήσιο πρόγραμμα της Τρίτης 3 Απριλίου 2017. Η συνεργασία με την νηπιαγωγό ήταν ευέλικτη και τα αποτελέσματα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα. Οι δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής και Απαρίθμησης πραγματοποιήθηκαν μόνο στον συγκεκριμένο χώρο του νηπιαγωγείου και όχι σε έναν μεγαλύτερο αριθμό παιδιών.

Z.5. Μελλοντικές προτάσεις

Οι δραστηριότητες της πτυχιακής εργασίας αποτέλεσαν αναπόσπαστο κομμάτι για την διεξαγωγή έγκυρων αποτελεσμάτων. Παρόλα αυτά, αν οι δύο δραστηριότητες είχαν εφαρμοστεί σε έναν μεγαλύτερο αντιπροσωπευτικό δείγμα παιδιών, τότε τα αποτελέσματα θα ήταν σίγουρα πιο δύσκολα να ερμηνευτούν αλλά συνάμα και πιο ελκυστικά. Τέλος, αυτό που ίσως διαφοροποιούσα ως προς το ερευνητικό κομμάτι είναι το κινητικό παιχνίδι της απαρίθμησης, καθώς παρατήρησα πως ενώ άρεσε πολύ στα παιδιά έδειξαν να κουράζονται. Πράγμα που οδηγεί στο συμπέρασμα, (όπως αναφέρθηκε και παραπάνω) ότι τα συγκεκριμένα παιδιά δεν είχαν εξοικειωθεί σε κινητικά παιχνίδια και αυτό έδειξε να τα δυσκολεύει ιδιαίτερα.

Η. Βιβλιογραφία

Λεμονίδης Χ. (2009). *Περίπατος στη μάθηση της στοιχειώδους αριθμητικής*. Θεσσαλονίκη: Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε.

Βακάλη Π.Α. & Ζωγράφου-Τσαντάκη Μ. & Κωτόπουλος Η.Τ. (2013). *Η Δημιουργική Γραφή στο Νηπιαγωγείο*. Θεσσαλονίκη: ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ.

Τσαπακίδου Α. (2014). *Από το παραδοσιακό στο δημιουργικό παιχνίδι*, Θεσσαλονίκη: ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΑΝΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ.

Van de Walle, John A. (2007). *Διδάσκοντας Μαθηματικά*. Θεσσαλονίκη: ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ.

Κοτρωνίδου, Δ. (2012). *Δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο*. 6^ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.)» 5-7 Οκτωβρίου 2012 Διαθέσιμο στο

http://www.elliepek.gr/documents/6o_synedrio_eisigiseis/69_kotronidou_despoina.pdf

Σαραφίδου, Κ. *Η Δημιουργική γραφή στο σχολείο*. Διαθέσιμο στο http://amakedthrak.pde.sch.gr/symdimkav4/pdf/Dhmiourgikh_Grafh_1.pdf

Γλιάου-Χριστοδούλου Ν. *Λογοτεχνία και διαθεματική προσέγγιση στο νηπιαγωγείο: νέος τρόπος προώθησης της δημιουργικότητας των παιδιών*. Διαθέσιμο στο https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwi28urzoPTSAhXE7ROKHT5aAxcQFgghMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.pischools.gr%2Fpreschool_education%2Farticles%2Flogot_nipiag.doc&usg=AFQjCNGHNExF5tCh_tv4Aty06Z4Kmq9Wsg

Κωτόπουλο, Η.Τ. & Ζωγράφου, Μ. & Βακάλη, Α.Π. (2013). Δημιουργικός λόγος στην προσχολική ηλικία. Πανελλήνιο Συνέδριο «Ο Κριτικός Γραμματισμός στη σχολική πράξη» 1-3 Νοεμβρίου 2013, Δράμα

Καρακίτσιος, Α. Ηλεκτρονικό Περιοδικό Παιδικής Λογοτεχνίας «ΚΕΙΜΕΝΑ» Ειδικό αφιέρωμα: «Δημιουργική Γραφή: μια άλλη προσέγγιση της λογοτεχνίας ή η επιστροφή της Ρητορικής;» (3) τεύχος 15

Τσίτσιλα, Α. & Μπουτσιούκη, Ν. Μ. «Οι αναπαραστάσεις των αριθμητικών ποσοτήτων μέσα από πίνακες ζωγραφικής»

Μοσχοβάκη, Ε. «Τα μαθηματικά στο νηπιαγωγείο: κατακτώντας την έννοια του αριθμού» 47^{ης} & 64^{ης} Περιφέρειας Προσχολικής Αγωγής. Σάμος 2012

Τσάρα, Ε. «παραδείγματα εφαρμογών για την αρίθμηση στο νηπιαγωγείο»

«Ο ποντικός του αγρού και ο ποντικός της πόλης», Μύθοι του Αισώπου.

Η.1. Παράρτημα

